

Water peil

Monitor waterbewustzijn in Nederland

2017

THEMA's:

- Wateroverlast
- Beschikbaarheid zoet water
- Drinkwater
- Waterkwaliteit
- Willen we het weten?

leer **ons water** kennen

Water

Monitor waterbewustzijn in Nederland

peil

Inhoud

Ten geleide 6

1. Hoe waterbewust zijn we? 12

2. Klimaatverandering 18

3. Wateroverlast 22

4. Beschikbaarheid van zoetwater 30

5. Drinkwater 38

6. Waterkwaliteit 44

7. Willen we het weten? 58

Colofon 62

Ten geleide

Waterbewustzijn op peil?

Als het om water gaat, is niets vanzelfsprekend. Nederland is goed beschermd, maar blijft kwetsbaar. De watersector levert al sinds jaar en dag uitstekend werk: op het gebied van waterveiligheid is Nederland maatgevend in de wereld en de kwaliteit van ons kraanwater is hoogstaand. Daar zit een keerzijde aan. Verantwoordelijke overheden hebben het waterbeheer zo goed aangepakt, dat de meeste mensen in Nederland denken dat het vanzelf gaat. Veel Nederlanders weten nauwelijks wat er nodig is om veilig onder de zeespiegel te kunnen leven of om altijd en overal te kunnen beschikken over schoon drinkwater uit de kraan.

In dit rapport gaan we in op eventuele (significante) verschillen in de tijd (tussen metingen). Omwille van de leesbaarheid verwijzen we voor significante verschillen tussen diverse subgroepen (zoals mannen en vrouwen, lager en hoger opgeleiden, jongeren en ouderen) binnen het algemeen Nederlands publiek naar de uitgebreide tabellenset die als bijlage bij dit rapport komt.

Waterpeil biedt inzicht in (ontwikkelingen in) het waterbewustzijn

Om te kunnen zorgen dat het waterbewustzijn op peil blijft, is een gedegen inzicht in het waterbewustzijn en de ontwikkelingen daarvan essentieel. Waterpeil is een publieksmonitor waarmee integraal de ontwikkeling van het waterbewustzijn van Nederlanders in kaart wordt gebracht. Elke meting geeft inzicht in de centrale vraag: Wat is de uitgangspositie rondom waterbewustzijn en hoe ontwikkelt deze zich in de tijd? Hieraan liggen vragen ten grondslag als: In hoeverre is het besef aanwezig dat effecten van klimaatverandering een reële bedreiging vormen voor het hebben en houden van waterveiligheid, voldoende en schoon zoetwater in Nederland? Beseffen Nederlanders dat het werk hieraan nooit af is en continue investeringen met zich meebrengt?

En, als we inzoomen op *waterveiligheid*: in hoeverre voelen Nederlanders zich goed beschermd tegen overstromingen vanuit zee of de grote rivieren? Maken zij zich zorgen over een grote overstroming in hun eigen woonregio en zijn ze zich bewust van mogelijke gevolgen? Wat zouden ze doen bij een overstromingsdreiging in hun woonregio?

Kijken we naar de *beschikbaarheid van zoetwater*: in hoeverre maken Nederlanders zich enerzijds zorgen over een toename van extreme regenbuien en wateroverlast en anderzijds over het optreden van droogte en watertekort? Wat zijn hun eigen ervaringen hiermee en welke handelingsperspectieven kennen en nemen zij? Hebben zij zicht op de overheidsinspanningen ter voorkoming van wateroverlast en –tekort?

En wat weten en vinden Nederlanders eigenlijk van de *waterkwaliteit* in Nederland? Zijn zij zich bewust van bedreigingen van de waterkwaliteit en de moeite die het kost om het water schoon te maken en te houden?

In hoeverre zijn de overheidsinspanningen om te zorgen voor waterveiligheid, schoon en voldoende zoet water zichtbaar voor het algemeen Nederlands publiek? En in welke mate doen de waterpartners in de ogen van het publiek de goede dingen, en doen ze die ook goed? En wanneer we de blik van buiten naar binnen richten: Zijn Nederlanders zich überhaupt wel bewust van hun eigen handelingsperspectief op het gebied van waterveiligheid, wateroverlast en de beschikbaarheid van voldoende schoon zoetwater?

Welke informatiebehoefte leeft er rondom waterthema's en in hoeverre spelen de waterpartners daar voldoende op in? Wat missen mensen nog, hoe en door wie willen zij daarover geïnformeerd worden?

Waterpeil is een initiatief van de partners van “Ons Water”

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu is de trekker van de monitor. De opzet van elke themameting vindt plaats in nauwe afstemming met de partnerorganisaties van Ons Water. Het onderzoek wordt uitgevoerd door onderzoeksbureau SAMR.

Nu het KNMI voorspelt dat we dit soort weer in de toekomst vaker zullen krijgen, kunnen particulieren zelf het nodige doen om overstromingen in en om het huis te voorkomen. Zo moeten mensen hun dakgoten en regenpijpen schoonhouden en stukken groen in hun tuin hebben zodat regenwater in de grond kan zakken.

Uneto-VNI, brancheorganisatie voor de installatiebranche

Waterpeil loopt van 2015 tot en met 2018 en bestaat uit twee deelonderzoeken die elkaar om het jaar afwisselen. Beide deelonderzoeken bestaan uit een vaste kern waarin het algemeen waterbewustzijn, klimaatverandering en informatiebehoefte aan bod komen. Daarnaast heeft elke meting een eigen focus op specifieke waterthema's, die een onderdeel vormen van het algemeen waterbewustzijn. Om het jaar, vindt aan het begin van het stormseizoen (in de herfst) een meting plaats met als centraal thema 'Waterveiligheid'. Aan het einde van het stormseizoen (in de zomer) in dat jaar vindt een meting plaats met als centraal thema 'Water in en om het huis', waarin de focus ligt op schoon (waterkwaliteit) en voldoende water (wateroverlast, watertekort). Door de tweejaarlijkse herhaling van elke themameting ontstaat geleidelijk aan een helder beeld van het waterbewustzijn van Nederlanders en trends daarin. Hiermee geven we een cijfermatig onderbouwd, actueel inzicht in het huidige waterbewustzijn en risicobewustzijn en factoren die daarmee samenhangen.

Dit rapport doet verslag van de tweede nulmeting van Waterpeil

In dit rapport beschrijven we de resultaten van de nulmeting van het onderzoek met als thema 'Water in en om het huis'. Naast de vaste kern aan vragen over algemeen waterbewustzijn en klimaatverandering die in elke Waterpeil-meting terugkeren, gaat dit onderzoek specifiek in op schoon water (waterkwaliteit) en de beschikbaarheid van zoetwatervoorziening (wateroverlast, watertekort). In hoofdstuk 1 beschrijven we een algemeen beeld van waterbewustzijn in Nederland. Hoofdstuk 2 gaat over het probleembesef aangaande klimaatverandering en de gevolgen daarvan. Hoofdstuk 3 gaat over de bekendheid, opinie, gedrags(intentie) en informatiebehoefte rondom wateroverlast. Aansluitend bespreken we in hoofdstuk 4 de bekendheid, opinie, gedrag(sintentie) en informatiebehoefte aangaande het tegenovergestelde van wateroverlast: droogte en zoetwatertekort. Daarna behandelen we het thema waterkwaliteit, waarbij onder andere aan bod komen: de perceptie en kennis

UNETO-VNI:

Bewoners kunnen meer doen om wateroverlast te voorkomen

Volgens UNETO-VNI kunnen bewoners zelf veel doen om wateroverlast en schade als gevolg van extreme regenval te voorkomen. De installatiekoepel adviseert huiseigenaren en woningcorporaties om dakgoten en hemelwaterafvoer vrij te houden van vuil en dit regelmatig te laten controleren. Ook raadt UNETO-VNI aan om tuinen niet volledig te bestraten, maar ruimte te laten voor groenvoorzieningen. Hierdoor kan overtollig water sneller in de grond zakken.

Veel bewoners hebben bij zware regenbuien problemen met vuil water dat via het toilet en doucheputje omhoog komt. Keerleppe in de riolering moeten voorkomen dat vuil rioolwater de woning in stroomt, maar werken niet altijd goed. UNETO-VNI raadt daarom aan de werking van keerleppe regelmatig te laten controleren. Verstopping van de regenpijp kan bij extreme regenval grote schade opleveren. Dit is eenvoudig te voorkomen door een bladscheider te laten plaatsen. Die zorgt ervoor dat vuil en bladeren zich niet kunnen ophopen in de afvoer. Als het riool bij hevige regenval overstroomt, zorgt de bladscheider er bovendien voor dat het water niet terugstroomt in de regenpijp, maar via de bodem wordt afgevoerd.

Subsidie

Bij woningen met één riool voor regenwater en huishoudelijk afvalwater kan het plaatsen van een ontlastput veel problemen voorkomen. Deze voorziening zorgt ervoor dat het water dat niet via het riool wordt afgevoerd, gedoseerd kan weggelopen naar de straat. Bij woningen met tuinen die grotendeels zijn bestraat, loopt het water niet snel genoeg de grond in. Hierdoor kan water de woning inlopen en bestrating verzakken. UNETO-VNI wijst op de mogelijkheid om overtollig water onder het maaiveld op te vangen in zogenaamde infiltratiekragen. Een aantal gemeenten verleent hiervoor subsidie. Als gevolg van de klimaatverandering krijgt ons land steeds meer te maken met extreme regenval. De verwachting van het KNMI is dat het aantal zware regenbuien de komende decennia met een kwart zal toenemen.

van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater, kennis en gedrag rondom de belasting van grond- en oppervlaktewater via het riool en de bodem, de spontane en geholpen bekendheid met maatregelen om bedreigingen van de waterkwaliteit tegen te gaan en tot slot de informatiebehoefte rondom waterkwaliteit.

We besluiten dit rapport met een hoofdstuk over de informatiebehoefte- en voorkeuren over de waterthema's die in dit onderzoek de revue zijn gepasseerd.

Dit gaan we vaker meemaken in de zomermaanden. Door de klimaatverandering wordt het steeds warmer. Warmere lucht kan meer vocht bevatten. Dat zorgt voor heftigere buien.

Maurice Middendorp, Buienradar

De enquêtegegevens voor de nulmeting van deelonderzoek 2 zijn verzameld tussen 7 en 17 juli 2016 onder een representatieve netto steekproef uit het algemeen Nederlands publiek van 1090 personen. In de periode voorafgaand aan (juni, eerste week juli) en tijdens het veldwerk was er regelmatig sprake van (ernstige) wateroverlast in delen van Nederland en in West-Europa. Het KNMI heeft meermaals code geel of oranje voor extreem weer afgegeven. Het zuidoosten van Nederland maakte zelfs de natste juni mee sinds het begin van de metingen in 1901.

In het nieuws is in deze periode dan ook veel aandacht besteed aan de wateroverlast in Nederland, België, Duitsland en Frankrijk. Daarbij werd vanuit diverse partijen (de media zelf, verzekeraars, waterbeheerders, lokale overheden, gedupeerden) niet alleen aandacht besteed aan de oorzaken (extreme regenval door El Nino en klimaatverandering) en de (plaatselijk) grote, zichtbare gevolgen van de wateroverlast (materiële en immateriële schade voor diverse sectoren), maar ook aan handelings-perspectieven voor burgers ter preventie en/of vermindering van schade door wateroverlast.

Belangrijkste bevindingen

- Klimaatverandering en daarmee gepaard gaande risico's voor waterveiligheid staan niet of nauwelijks ter discussie. Waterveiligheid is weliswaar een zichtbaar, maar bij de meerderheid weinig urgent issue. Opvallend hierbij is wel dat het klimaatbewust-zijn en het waterbewustzijn voor het thema waterveiligheid deze meting zijn toegenomen. Mogelijk heeft de hevige regenval en impact daarvan (overstromingen, wateroverlast, schade, gezondheidsrisico's) op de directe leefomgeving van burgers daar invloed op tezamen met de frequente mediaberichtgeving hierover.
- Net als bij de vorige meting is het probleembesef eenduidiger aanwezig rondom waterveiligheid dan rondom schoon en voldoende water. Daarbij zijn mensen ook minder vaak overtuigd van de mogelijke gevolgen van klimaatverandering voor de beschikbaarheid van de zoetwatervoorziening.
- Zoomen we in op het thema "wateroverlast" dan zien we dat de meerderheid van de Nederlanders hier zelf ervaring mee heeft én ook een of meer maatregelen hiertegen heeft genomen. Favoriete, vaakst getroffen maatregel is "tegels uit de tuin, groen erin". Er is een breed bewustzijn van de gevolgen van wateroverlast en basale kennis over de functie van het riool en de tuin bij de afvoer van overtollig regenwater. Echter het kennisniveau over overheidsmaatregelen tegen wateroverlast is laag.
- Kijken we naar de betrouwbaarheid van de zoetwatervoorziening dan zien we dat het gros van de Nederlanders zelf weleens te maken heeft gehad met gevolgen van zoetwatertekort in ons land. Desalniettemin is het kennisniveau rondom zoetwaterbeschikbaarheid beperkt. Er zijn dan ook de nodige kennislacunes en mispercepties. Zo beseft een groot deel van de Nederlanders (nog) niet dat:
 - Klimaatverandering niet alleen gepaard gaat met wateroverlast maar ook met het vaker kunnen voorkomen van droogte en watertekort in ons land.
 - De zoetwaterbuffer in ons land hierdoor ook onder druk kan komen te staan, waardoor prioriteiten gesteld moeten worden bij de verdeling van het zoetwater over de verschillende maatschappelijke behoeften (verdringingsreeks).Het geringe bewustzijn in algemene kennis vertaalt zich echter niet zo door in het gedrag: het gros van de Nederlanders heeft maatregelen genomen ter besparing van zoetwater. Deze maatregelen zijn waarschijnlijk zo ingeburgerd omdat deze handelingsperspectieven concreet zijn, ruim voorhanden zijn, weinig moeite en kosten vergen.
- Ook bij een belangrijk "product" van zoetwater, namelijk ons drinkwater, is het kennisniveau bescheiden. Mensen beoordelen de kwaliteit van het drinkwater positief, maar hebben weinig zicht op de herkomst, kosten en samenstelling ervan.

- Nemen we het laatste kernthema van deze meting in ogenschouw, de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater, dan blijkt dat mensen deze positief beoordelen. Het bewustzijn in kennis en gedrag over vervuilende zaken in en om het huis loopt uiteen. Enerzijds tonen Nederlanders zich in kennis en gedrag bewust van stoffen die belastend zijn voor het grond- en/of oppervlaktewater wanneer deze door het riool gespoeld worden. Anderzijds zijn zij minder goed op de hoogte van zaken die belastend zijn wanneer deze via de bodem het grondwater bereiken. Wel is het zelf gerapporteerd gedrag ook hier congruent met de (al dan niet correcte) kennis. Dit betekent dat de inzet van communicatie gericht op het vergroten van kennis, bewustzijn en het gewenste gedrag bij dit facet van waterbewustzijn zinvol is. Verder zien we dat het algemene kennisniveau over waterkwaliteit eensluidend en tamelijk hoog is, uitgezonderd over overheidsmaatregelen tegen vervuiling van het grond- en oppervlaktewater.

- Burgers zijn ontvankelijk om hun kennislacunes aan te vullen met nadere informatie: bij elk van de waterthema's is er bij circa twee derde een informatiebehoefte aanwezig waarvan het bij een kwart tot een derde gaat om een sterke behoefte. Evenzo is een kwart ontevreden over de huidige informatievoorziening en mist (net als bij de vorige meting) ongeveer een vijfde informatie. De voorkeursafzenders van deze informatie zijn regionale afzenders (gemeente en waterschap) en de voorkeurskanalen de televisie, een digitale nieuwsbrief en de regionale media. Deze voorkeur voor regionale afzenders en kanalen zagen we ook bij de vorige meting van Waterpeil. De regionale insteek van Ons Water sluit hier goed op aan.

1.

Hoe waterbewust zijn we?

Kernpunten

- Waterveiligheid is in Nederland wel een zichtbaar, maar geen urgent thema. Zichtbaar, want bij de meerderheid van de bevolking (het algemeen Nederlands publiek en de inwoners van de evacuatiegebieden) is sprake van probleembesef rondom waterveiligheid. Zo ziet men nut en de noodzaak in van het (blijvend) rekening houden met en zorgen voor bescherming van Nederland tegen overstromingen. Tevens bestaat er draagvlak voor meer inspanningen en investeringen van de overheid voor waterveiligheid in de nabije toekomst.
- Niet heel urgent, want een ruime meerderheid van de bevolking heeft veel vertrouwen in de waterkeringen en maakt zich (waarschijnlijk mede daardoor) niet of nauwelijks zorgen over overstromingsgevaar voor de eigen regio. Daarbij bespeuren we een significante toename van de urgentie: deze meting maken zich significant méér Nederlanders zorgen over enerzijds klimaatverandering – een van belangrijkste bedreigingen van de waterveiligheid – en anderzijds over het plaatshebben van een grote overstroming in de eigen regio (een mogelijk gevolg van klimaatverandering). Anno juli 2016 is drie op de tien mensen in mindere of meerdere mate bezorgd over een grote overstroming. Of dit een incidentele schommeling is, mogelijk door de forse wateroverlast en overstromingen in Nederland en West-Europa dit jaar, of een trend, zullen de volgende metingen van Waterpeil uitwijzen.
- Net als bij de vorige meting is het probleembesef eenduidiger aanwezig rondom waterveiligheid dan rondom schoon en voldoende water. Zo beschouwt ruim driekwart van de bevolking schoon drinkwater uit de kraan in Nederland als vanzelfsprekend; denkt meer dan de helft dat er altijd voldoende kraanwater beschikbaar zal zijn in ons land en verwacht relatief een minderheid van ongeveer een derde dat er in de toekomst vaker zoetwatertekorten in ons land zullen ontstaan. Tegelijkertijd vinden zes op de tien ondervraagden dat de overheid de komende jaren meer moet doen om te zorgen dat er voldoende (drink)watervoorraad blijft.
- De bereidheid onder burgers om deel te nemen aan activiteiten rondom waterprojecten is noemenswaardig. De animo hangt wel duidelijk samen met de inspanning die de deelname kost.

De Nederlander voelt zich veilig voor het water

Om inzicht te krijgen in de urgentie van het thema waterveiligheid ten opzichte van andere maatschappelijke thema's, vroegen we mensen aan te geven in hoeverre zij zich zorgen maken over een aantal gebeurtenissen, ongemakken en risico's. Om volgorde-effecten te voorkomen, zijn deze gebeurtenissen, ongemakken en risico's in willekeurige volgorde (at random) voorgelegd.

Het algemeen publiek maakt zich op dit moment het meest zorgen over 'terrorisme' (79%) en 'tegenstellingen in de maatschappij tussen bevolkingsgroepen' (79%), op de voet gevolgd door 'stijgende kosten van levensonderhoud' (76%). Hoewel de samenstelling van de 'zorgen-top 3' onveranderd is ten opzichte van de vorige meting (november 2015), is de mate waarin men zich zorgen maakt over bedreigingen van de veiligheid significant toegenomen (terrorisme: +10%; maatschappelijke tegenstellingen: +5%) en van plek gewisseld met zorgen over de stijgende kosten van levensonderhoud. Verklaring voor deze toename zijn de talloze terroristische aanslagen in West- en Zuid-Europa.

Opvallend is verder dat significant meer Nederlanders zich zorgen maken om klimaatverandering (2016: 67%; 2015: 62%) en een grote overstroming in de eigen regio (2016: 30%; 2015: 23%). Daarbij blijft het opvallend dat dat hoewel dus de ruime meerderheid zich zorgen maakt over klimaatverandering (waardoor de kans op overstromingen vanuit zee of de grote rivieren toeneemt), de meerderheid (68%) zich weinig tot geen zorgen maakt over een grote overstroming in de eigen regio. Over dit thema maakt men zich de minste zorgen van alle tien de voorgelegde thema's.

Tabel 1.1 Maatschappelijke zorgen

	Juli 2016 n=1090	Oktober 2015 n=1012
Terrorisme		
Enigszins/veel zorgen	79%	69%
Geen/weinig zorgen	19%	30%
Weet niet	2%	2%
Tegenstellingen in de maatschappij tussen bevolkingsgroepen		
Enigszins/veel zorgen	79%	74%
Geen/weinig zorgen	19%	24%
Weet niet	2%	2%
Stijgende kosten van levensonderhoud		
Enigszins/veel zorgen	76%	76%
Geen/weinig zorgen	22%	22%
Weet niet	2%	1%
Criminaliteit/onveiligheid op straat		
Enigszins/veel zorgen	71%	67%
Geen/weinig zorgen	28%	32%
Weet niet	1%	1%
Uw oude dag voorziening/sociale zekerheid		
Enigszins/veel zorgen	68%	71%
Geen/weinig zorgen	30%	27%
Weet niet	2%	2%
Klimaatverandering		
Enigszins/veel zorgen	67%	62%
Geen/weinig zorgen	32%	37%
Weet niet	2%	2%

	Juli 2016 n=1090	Oktober 2015 n=1012
De kwaliteit van het onderwijs		
Enigszins/veel zorgen	58%	59%
Geen/weinig zorgen	37%	38%
Weet niet	4%	3%
Uw gezondheid		
Enigszins/veel zorgen	57%	58%
Geen/weinig zorgen	41%	41%
Weet niet	2%	1%
Brand in uw woning		
Enigszins/veel zorgen	37%	34%
Geen/weinig zorgen	61%	65%
Weet niet	2%	1%
Een grote overstroming in uw regio		
Enigszins/veel zorgen	30%	23%
Geen/weinig zorgen	68%	75%
Weet niet	2%	2%

Vraag: *In hoeverre maakt u zich wel eens zorgen over de volgende gebeurtenissen, ongemakken en risico's?*

Basis: *Alle respondenten*

Sense of urgency rondom waterveiligheid wat toegenomen

Op het eerste gezicht lijkt, net als bij de vorige meting in 2015 ook anno 2016 overstromingsgevaar geen groot, urgent zorgpunt (tabel 1.2). Nog altijd vertrouwt de meerderheid van de Nederlanders er op dat er in Nederland goed is nagedacht over hoe hoog en sterk de waterkeringen moeten zijn, blijkt uit Waterpeil: 65% van het algemeen publiek is hiermee eens. Opvallende bevinding hierbij is dat het aandeel van instemmers met deze stelling is gedaald ten opzichte van de vorige meting en wel met 4%. Hoewel geen spectaculair verschil is het wel een betekenisvol verschil, want significant en in lijn met een ander verschil: méér Nederlanders vinden nu (63% in 2016 tegen 57% in 2015) dat er de komende jaren meer geld geïnvesteerd moet worden om Nederland te beschermen tegen overstromingen vanuit zee, rivieren en grote meren. Dit duidt op een wat toegenomen sense of urgency rondom waterveiligheid, wat mogelijk verklaard kan worden door de recente extreme regenval en daarmee gepaard gaande (soms levensbedreigende) zichtbare en merkbare gevolgen van wateroverlast dicht bij huis.

In vergelijking tot 2015 is het probleembesef ten aanzien van hoogwater en overstromingen verder op een vergelijkbaar niveau gebleven. Bij de meerderheid van het algemeen Nederlands publiek is duidelijk sprake van probleembesef ten aanzien van waterveiligheid. Zo is de ruime meerderheid het eens met de voorgelegde stellingen over nut en noodzaak van rekening houden met en het blijven(d) zorgen voor bescherming tegen overstromingen in ons land. We zien bijvoorbeeld dat ook nu ongeveer acht op de tien Nederlanders werken aan de bescherming tegen overstromingen in Nederland als een blijvende noodzaak beschouwt. Bovendien vindt rond de driekwart van het algemeen publiek dat werken aan de bescherming van Nederland tegen overstromingen vanuit zee of vanuit de grote rivieren nooit af is, en dat het belangrijk is om in Nederland dan ook altijd rekening te houden met het risico op overstromingen.

De gepercipieerde noodzaak van het blijvend werken aan waterveiligheid gaat niet helemaal hand in hand met kennis over welk deel van Nederland kwetsbaar is voor overstromingen. Zo beseft een relatief kleinere groep van 'slechts' 57% dat meer dan de helft van Nederland kwetsbaar is voor overstromingen.

Tabel 1.2 Probleembesef waterveiligheid

	Juli 2016 n=1090	Oktober 2015 n=1012
Werken aan de bescherming tegen overstromingen is in Nederland een blijvende noodzaak.	79%	79%
Het is belangrijk om in Nederland altijd rekening te houden met het risico op overstromingen.	76%	75%
Het werken aan het beschermen van Nederland tegen overstromingen vanuit zee is nooit af.	74%	75%
Het werken aan het beschermen van Nederland tegen overstromingen vanuit de grote rivieren is nooit af.	74%	73%
De overheid moet de komende jaren meer doen om te zorgen dat wij veilig kunnen blijven wonen achter de dijken.	67%	64%
In Nederland is er goed nagedacht over hoe hoog en sterk de waterkeringen (bijvoorbeeld dijken en duinen) horen te zijn.	65%*	69%
Er moet de komende jaren meer geld geïnvesteerd worden om Nederland te beschermen tegen overstromingen vanuit zee, rivieren en grote meren.	63%**	57%
Meer dan de helft van Nederland is kwetsbaar voor overstromingen.	57%	60%

Vraag: *In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?*

Probleembesef ten aanzien van schoon en voldoende water minder sterk aanwezig dan ten aanzien van waterveiligheid

Het probleembesef van het algemeen publiek rondom schoon en voldoende water is wat minder sterk aanwezig dan het probleembesef ten aanzien van waterveiligheid. Zo geeft ruim driekwart van het algemeen publiek aan dat schoon (drink)water uit de kraan voor vanzelfsprekend is. Mogelijke verklaring hiervoor is dat de meeste Nederlanders in ons land vooralsnog niet te maken hebben gehad met een hapering van de drinkwatervoorziening en feitelijk nog niet zonder schoon drinkwater hebben gezeten.

Ondanks dat de meerderheid schoon drinkwater vanzelfsprekend vindt, is bij ruim zes op de tien ondervraagden wel het besef aanwezig dat het elke dag veel inspanning kost om (drink)water schoon te houden.

Wat minder mensen, maar nog altijd de helft, zijn ervan overtuigd dat er in Nederland altijd voldoende kraanwater beschikbaar zal zijn. En hoewel relatief een minderheid (maar nog wel een aanzienlijk deel van 35%) verwacht dat er in de toekomst in Nederland vaker zoetwatertekorten zullen ontstaan, is tegelijkertijd wel de meerderheid van mening dat de overheid de komende jaren meer moet doen om te zorgen dat er voldoende (drink)water-voorraad blijft. Daarbij vinden bijna zeven op de tien Nederlanders dat de overheid alle chemische middelen die schadelijk zijn voor de waterkwaliteit moet verbieden. Ook vinden zes op de tien mensen dat de overheid de komende jaren meer moet investeren om de kwaliteit van onze drinkwaterbronnen beter te beschermen.

Tabel 1.3 Probleembesef schoon en voldoende water

	Juli 2016 n=1090	Oktober 2015 n=1012
Schoon (drink)water uit de kraan in Nederland is voor mij vanzelfsprekend.	74%	76%
De overheid moet alle chemische middelen die schadelijk zijn voor de waterkwaliteit van rivier-, grond- en duinwater verbieden	68%	
Er moet de komende jaren meer geld geïnvesteerd worden om de kwaliteit van de drinkwaterbronnen (rivier-, grond- en duinwater) beter te beschermen	61%	
Het kost elke dag veel inspanning om het (drink)water schoon te houden.	61%	62%
De overheid moet de komende jaren meer doen om te zorgen dat er voldoende (drink) watervoorraad is.	57%	59%
Er zal in Nederland altijd voldoende kraanwater beschikbaar zijn.	51%	53%
In de toekomst zullen er in Nederland vaker zoetwater (zoetwater wordt ook gebruikt in bijvoorbeeld de landbouw) tekorten ontstaan.	35%	37%

Vraag: *In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?*

Bereidheid tot deelname aan activiteiten rondom waterprojecten noemenswaardig

De overheid vindt het belangrijk om burgers te betrekken bij waterprojecten, om Nederlanders bewuster te maken van de waterrisico's in hun eigen regio en hun zelfredzaamheid te vergroten. Daarom is gevraagd aan te geven in hoeverre mensen bereid zijn om zelf één of meer activiteiten te ondernemen.

Hier blijkt best animo voor te zijn, afhankelijk van de inspanning die het kost. Het animo is het grootst om een kijkje te nemen bij waterprojecten in de buurt of bij natuurgebieden met veel water. Net als bij de vorige meting is de meerderheid hiertoe waarschijnlijk tot zeker wel bereid (57%). Op enige afstand gevolgd door het zelf opzoeken van informatie over waterprojecten (51%).

De bereidheid neemt verder af als het gaat om het bijwonen van een bijeenkomst over waterprojecten in de buurt (46%), het zelf meehelpen met waterprojecten in de buurt (38%) of het zelf ideeën inbrengen voor waterprojecten in de buurt (32%).

Er zijn geen significante verschillen in de bereidheid tot de diverse activiteiten ten opzichte van de vorige meting uit 2015.

Tabel 1.4 Betrokkenheid bij waterprojecten

	Juli 2016 n=1090	Oktober 2015 n=1012
Een kijkje nemen bij waterprojecten in de buurt of natuurgebieden met veel water		
Zeker/waarschijnlijk wel	57%	56%
Zeker/waarschijnlijk niet	33%	33%
Weet niet	10%	11%
Zelf informatie opzoeken over waterprojecten bij u in de buurt		
Zeker/waarschijnlijk wel	51%	49%
Zeker/waarschijnlijk niet	38%	41%
Weet niet	11%	11%
Een bijeenkomst bijwonen over waterprojecten bij u in de buurt		
Zeker/waarschijnlijk wel	46%	42%
Zeker/waarschijnlijk niet	43%	46%
Weet niet	11%	12%
Zelf meehelpen aan waterprojecten in de buurt (zoals zelf meehelpen met dijkbewaking, eventueel na een training)		
Zeker/waarschijnlijk wel	38%	35%
Zeker/waarschijnlijk niet	49%	52%
Weet niet	12%	13%
Zelf ideeën inbrengen voor nieuwe waterprojecten of ter verbetering van waterprojecten in de buurt, bijvoorbeeld in een inspraakprocedure		
Zeker/waarschijnlijk wel	32%	30%
Zeker/waarschijnlijk niet	54%	57%
Weet niet	14%	13%

Vraag: De overheid vindt het belangrijk om burgers te betrekken bij waterprojecten. In hoeverre bent u al dan niet bereid om zelf één of meer van de volgende activiteiten te doen? Als er een waterproject in uw buurt wordt uitgevoerd, zou u dan:

2.

Klimaat- verandering

Kernpunten

- Probleembesef en urgentie rondom klimaatverandering zijn deze meting nog sterker verankerd bij de Nederlanders bevolking. Het optreden van klimaatverandering staat niet of nauwelijks ter discussie. Niet alleen is het aandeel dat denkt dat het klimaat de komende 25 jaar in enige of sterke mate zal veranderen in Nederland significant toegenomen ten opzichte van de vorige meting – waardoor het plafond in zicht komt – daarbinnen is ook de groep die ervan overtuigd is dat dit in sterke mate zal gelden significant toegenomen. Dit groeiende besef dat ook ons land te maken zal krijgen met klimaatverandering gaat hand in hand met een toename van de groep mensen die zich hierover zorgen maakt voor Nederland in het algemeen.
- Over de gevolgen van klimaatverandering zijn de meningen minder eensluidend. Enerzijds bestaat er bij de meerderheid geen twijfel over het gegeven dat klimaatverandering gepaard gaat met een grotere kans op gebeurtenissen die een bedreiging voor de waterveiligheid kunnen vormen. De groep die hiervan overtuigd is, is toegenomen ten opzichte van de vorige meting. Anderzijds zijn mensen minder vaak overtuigd van de effecten van klimaatverandering in de vorm van gebeurtenissen die nadelig kunnen zijn voor de betrouwbaarheid van de zoetwatervoorziening. Deze meting denken zelfs minder mensen dat klimaatverandering gepaard gaat met een grotere kans op het optreden van waterschaarste.

Het optreden van klimaatverandering staat niet ter discussie...

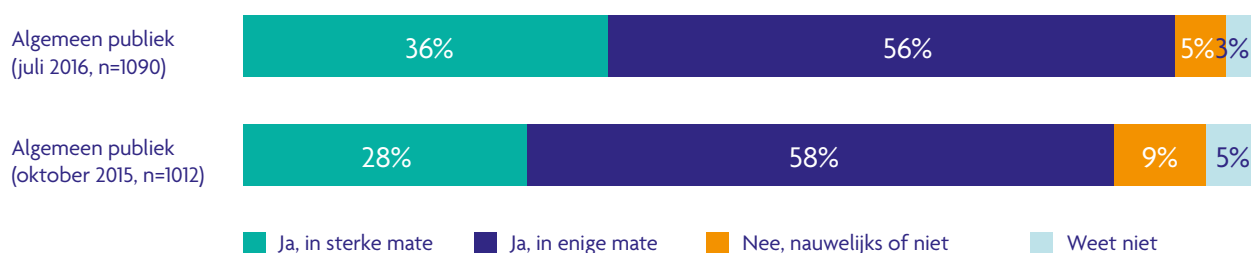
Bij de vorige meting uit 2015 zagen we al dat het leeuwendeel van de bevolking (86%) denkt dat het klimaat de komende 25 jaar in enige of sterke mate zal veranderen in Nederland. Dit aandeel is in de periode tot aan de huidige meting (zomer 2016) toegenomen tot 91%. Daarmee komt het plafond in zicht.

Kijken we naar de ontwikkeling in de “extremen” van de opinie dan is tegelijkertijd een significante toename te zien van de groep die ervan overtuigd is dat het klimaat in sterke mate zal veranderen (2015: 28%; zomer 2016: 36%) en een afname van de minderheid die denkt dat het klimaat niet of nauwelijks zal veranderen (2015: 9%; zomer 2016: 5%).

Het gestegen probleembesef rondom klimaatverandering komt ook tot uiting in een toename van de gevoelde maatschappelijke relevantie of urgentie: 76% maakt zich nu enigszins tot veel zorgen over klimaatverandering voor Nederland in het algemeen, tegen 70% in 2015. Debet aan deze toename is een afname van de groep die zich weinig zorgen hierover maakt (2016: 23%; 2015: 30%).

Desalniettemin heeft klimaatverandering net als in 2015 duidelijk nog wel wat minder persoonlijke relevantie of urgentie: degenen die denken dat het klimaat zal veranderen, maken zich vaker zorgen voor Nederland in het algemeen dan voor hun persoonlijke situatie. Bovendien is het aandeel van het algemeen publiek dat zich zorgen maakt over klimaatverandering in Nederland voor hun persoonlijke situatie onveranderd ten opzichte van 2015.

Figuur 2.1 Probleembesef klimaatverandering

Vraag: *Denkt u dat het klimaat de komende 25 jaar zal veranderen in Nederland?*

Tabel 2.1 Probleembesef klimaatverandering voor Nederland en de persoonlijke situatie

	Juli 2016 n=986	Oktober 2015 n=871
Nederland in het algemeen		
Enigszins/veel zorgen	76%	70%
Geen/weinig zorgen	23%	30%
Weet niet	1,1%	0,4%
Uw persoonlijke situatie		
Enigszins/veel zorgen	53%	49%
Geen/weinig zorgen	46%	50%
Weet niet	0,7%	0,4%

Vraag: *In hoeverre maakt u zich zorgen over klimaatverandering in Nederland voor uw persoonlijke situatie en voor Nederland in het algemeen?*

Basis: Algemeen publiek: respondenten die denken dat het klimaat zal veranderen

...maar de gevolgen ervan – vooral rondom droogte en watertekort – gedeeltelijk wel

Bij alle voorgelegde gebeurtenissen die in Nederland zouden kunnen optreden, denkt ook nu de meerderheid van de bevolking terecht dat de kans op deze gebeurtenissen als gevolg van klimaatverandering gelijk blijft of groter wordt. Een kleine minderheid denkt (ten onrechte) dat de kans op de voorgelegde gebeurtenissen kleiner wordt, of weet het niet. Uitzondering hierop vormen “koude winters”: de kans hierop wordt in tegenstelling tot de andere gebeurtenissen juist kleiner en (hoewel de meningen hierover verdeeld zijn) schat relatief de grootste groep (37%) dit juist in.

Kijken we naar de aard van de gebeurtenissen, dan valt op dat de meerderheid denkt dat als gevolg van klimaatverandering de kans groter wordt op allerlei gebeurtenissen die te maken hebben met wateroverlast of waterveiligheid. Dit varieert van bijna acht op de tien mensen die de kans groter achten op extreme regenbuien, tot bijna zes op de tien die de kans groter achten op het wegspoelen van strand en duinen.

Bij drie gebeurtenissen op het gebied van waterveiligheid en wateroverlast is het aandeel dat de kans hierop groter acht, gestegen in vergelijking tot de vorige meting: natte winters met zeer hoge waterstanden in de grote rivieren (2016: 70%; 2015: 62%), een overstroming in het rivierengebied (2016: 64%; 2015: 55%) en het wegspoelen van strand en duinen (2016: 57%; 2015: 52%).

Net als in 2015 zijn mensen minder vaak overtuigd van de effecten van klimaatverandering op de kans op dijkdoorbraken (waarschijnlijk door het diepgewortelde vertrouwen in onze waterverdedigingswerken) en op gebeurtenissen die nadelig kunnen zijn voor de betrouwbaarheid van de zoetwatervoorziening. Zo denken ongeveer evenveel mensen (vier op de tien) dat de kans op bosbranden (als gevolg van droogte) toeneemt versus gelijk blijft. Bovendien denken nu vergeleken met 2015 minder Nederlanders dat de kans op waterschaarste groter wordt als gevolg van klimaatverandering (2016: 29%; 2015: 34%).

Kortom: de overall perceptie lijkt te zijn dat klimaatverandering vooral een grotere kans op gebeurtenissen rondom een teveel aan water met zich meebrengt. Verklaring hiervoor zijn waarschijnlijk de extreme regenval van de afgelopen maanden en de overlast daarvan.

Tabel 2.2 Kennis gevolgen klimaatverandering

	Juli 2016 n=1090	Oktober 2015 n=1012
Extreme regenbuien		
Kans wordt groter	77%	
Kans blijft ongeveer gelijk	18%	
Kans wordt kleiner	2%	
Weet niet	3%	
Stijging van de zeespiegel		
Kans wordt groter	73%	71%
Kans blijft ongeveer gelijk	19%	21%
Kans wordt kleiner	2%	2%
Weet niet	5%	5%
Natte winters met zeer hoge waterstanden in de grote rivieren		
Kans wordt groter	70%	62%
Kans blijft ongeveer gelijk	23%	28%
Kans wordt kleiner	2%	4%
Weet niet	5%	6%

	Juli 2016 n=1090	Oktober 2015 n=1012
Een overstroming in het rivierengebied		
Kans wordt groter	64%	55%
Kans blijft ongeveer gelijk	28%	34%
Kans wordt kleiner	2%	4%
Weet niet	6%	7%
Zeer zware stormen met overstromingen langs de Noordzeekust		
Kans wordt groter	60%	59%
Kans blijft ongeveer gelijk	32%	30%
Kans wordt kleiner	2%	3%
Weet niet	7%	7%
Wegspoelen van strand en duinen		
Kans wordt groter	57%	52%
Kans blijft ongeveer gelijk	33%	37%
Kans wordt kleiner	2%	3%
Weet niet	8%	8%
Uitsterven van dier- en plantensoorten		
Kans wordt groter	52%	52%
Kans blijft ongeveer gelijk	37%	35%
Kans wordt kleiner	3%	3%
Weet niet	8%	9%
Dijkdoorbraken		
Kans wordt groter	50%	46%
Kans blijft ongeveer gelijk	40%	42%
Kans wordt kleiner	4%	5%
Weet niet	6%	7%
Bosbranden als gevolg van droogte		
Kans wordt groter	40%	38%
Kans blijft ongeveer gelijk	43%	48%
Kans wordt kleiner	10%	7%
Weet niet	7%	8%
Optreden van waterschaarste		
Kans wordt groter	29%	34%
Kans blijft ongeveer gelijk	52%	49%
Kans wordt kleiner	7%	5%
Weet niet	12%	11%
Koude winters		
Kans wordt groter	24%	
Kans blijft ongeveer gelijk	33%	
Kans wordt kleiner	37%	
Weet niet	6%	

Vraag: *Denkt u dat de kans op onderstaande gebeurtenissen in Nederland als gevolg van klimaatverandering groter wordt, ongeveer gelijk blijft of kleiner wordt?*

Basis: Algemeen publiek, respondenten die denken dat het klimaat zal veranderen

3.

Wateroverlast

Kernpunten

- De meerderheid van de Nederlanders heeft uit eerste hand ervaring met wateroverlast, dit betreft het vaakst verkeershinder door water op de weg en wateroverlast in de directe woonomgeving.
- Er is een breed gedeeld besef onder burgers van de gevolgen van wateroverlast (toenemende maatschappelijke en economische schade en doorbelasting hiervan aan burgers via hogere verzekeringspremies). Ook is basale kennis over de functie van het riool en de tuin bij de afvoer van overtollig regenwater bij de meerderheid aanwezig. Daarentegen is kennis van overheidsmaatregelen ter preventie van wateroverlast niet zo wijdverbreid, namelijk bij de minderheid aanwezig.
- Nederlanders maken gebruik van handelingsperspectieven die tot hun beschikking staan ter voorkoming van wateroverlast in en om het huis. De ruime meerderheid heeft een of meer maatregelen genomen. Favoriet daarbij is maatregel voor de tuin: 'tegels eruit, groen erin'.
- Er is een aanzienlijke informatiebehoefte onder het algemeen publiek rondom het thema "wateroverlast". Zo heeft tweederde behoefte aan informatie hierover, waarbij een kwart een sterke informatiebehoefte heeft.

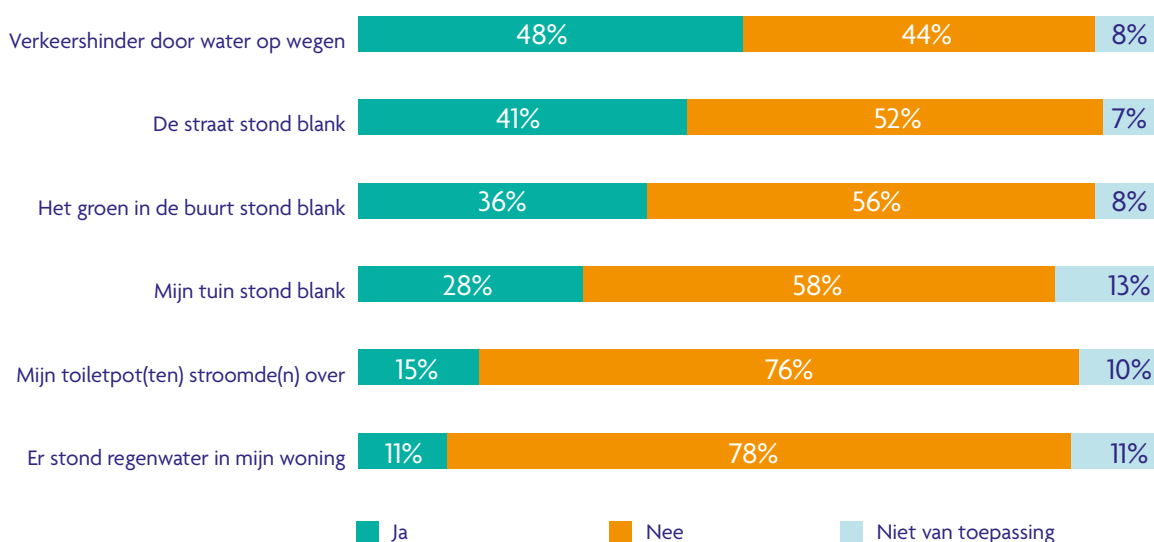
Tweederde van de Nederlanders heeft ervaring met wateroverlast

“Zien is geloven”: dat de eigen, eerste hand ervaring belangrijk is voor de bewustwording bij burgers/consumenten rondom milieukwesties (waaronder water) is alom bekend en bleek ook uit de allereerste Waterpeil-meting. In Waterpeil is daarom bij elk waterthema gevraagd naar de eigen ervaring hiermee.

Kijken we naar het thema “wateroverlast” dan heeft tweederde van de Nederlandse bevolking met minimaal een van de zes voorgelegde soorten van wateroverlast te maken gehad in Nederland.

Zoomen we in op de soorten wateroverlast, dan springt verkeershinder door water op wegen eruit: bijna vijf op de tien Nederlanders hebben hiermee te maken gehad. Tussen de circa drie en vier op de tien inwoners hebben te maken gehad met wateroverlast in de directe woonomgeving: de straat, het groen in de buurt of de tuin stond blank. Wateroverlast in de woning zelf (regenwater in de woning, het overstromen van de toiletpot) komt relatief het minst (bij iets meer dan een op de tien) voor.

Figuur 3.1 Ervaring met wateroverlast

Vraag: Hieronder staat een aantal soorten van wateroverlast. Geeft u bij elke soort aan of u hiermee zelf weleens eens mee te maken heeft gehad in Nederland.

Kennisniveau van wateroverlast is behoorlijk hoog...

Om inzicht te krijgen in het huidige kennisniveau van het algemeen Nederlands publiek over wateroverlast hebben we hen negen stellingen voorgelegd in de vorm van een korte quiz. Daarbij konden zij kiezen uit de antwoorden “waar”, “niet waar” en “weet niet”. Bij dit soort kennisvragen - die bij elk waterthema terugkomen - is respondenten expliciet gevraagd om indien zij het antwoord niet weten, niet te gokken maar voor de weet niet categorie te kiezen. Dit om zo accuraat mogelijk beeld van het kennisniveau te verkrijgen.

Het kennisniveau van het algemeen Nederlands publiek over wateroverlast is behoorlijk hoog: bijna driekwart (71%) geeft bij minimaal de helft (5 van de 9) stellingen het juiste antwoord. Een derde geeft bij driekwart van de stellingen (minimaal 7 van de 9 stellingen) het juiste antwoord. Kijken we naar de extremen dan zien we dat een minderheid van 5% bij geen enkele stelling het juiste antwoord weet, terwijl 2% bij alle stellingen het juiste antwoord weet.

Tabel 3.1 Kennis wateroverlast: verdeling naar aantal goede antwoorden

Aantal goede antwoorden	Juli 2016 n = 1090
0	5%
1	1%
2	4%
3	6%
4	12%
5	18%
6	21%
7	20%
8	11%
9	2%
Gemiddelde	5,4

Vraag: *Heeft u dit jaar iets gezien, gelezen of gehoord over waterwerkzaamheden / projecten in uw regio? Met “waterwerkzaamheden / projecten” bedoelen we: werkzaamheden aan waterwegen zoals rivieren, kanalen en meren, werken die aan de Nederlandse kust plaatsvinden of werkzaamheden aan waterkeringen zoals duinen, dijken, dammen, of bouwwerken als sluisen.*
Basis: *Algemeen publiek/Evacuatiegebieden, respondenten die iets gezien, gelezen of gehoord hebben over waterwerkzaamheden/projecten in hun regio en konden benoemen waarover ze iets hebben vernomen.*

In tabel 3.2 zijn de negen stellingen weergegeven met het percentage dat hierbij het goede of foute antwoord gaf, of aangaf dit niet te weten. De tabel is gesorteerd van stellingen die men het vaakst goed heeft tot stellingen die men het minst vaak goed heeft.

De ruime meerderheid van de Nederlanders weet dat de schade door hevige regenval toeneemt (83%) en tot uiting komt in hogere verzekeringspremies (74%). Verder is de ruime meerderheid (tussen de zes en acht op de tien) bekend met de functie van het riool en de tuin bij de afvoer van regenwater. Opvallend daarbij is dat 70% weet dat de stelling “bij bestrate tuinen kan het regenwater snel in de bodem zakken” niet waar is.

Bij de laatste twee stellingen in onderstaande tabel zien we een ander beeld: de meerderheid geeft hier een fout antwoord of moet het antwoord schuldig blijven. In tegenstelling tot wat de weersomstandigheden van de afgelopen maanden doen vermoeden, regent het in Nederland namelijk ongeveer 90% van de tijd niet, iets wat een derde van de Nederlanders weet. Ruim vijf op de tien mensen denken ten onrechte dat dit niet zo is. Verder zien we dat bijna de helft ten onrechte denkt dat door de koppeling van de waterzuivering aan het riool, nog maar weinig van ons afvalwater het milieu belast. Ongeveer een kwart weet dat dit niet waar is en een vergelijkbaar deel moet het antwoord schuldig blijven.

Tabel 3.2 Kennis wateroverlast: resultaten per stelling

	Juli 2016 n=1090
Verzekeraars zien de schade door hevige regenval de afgelopen jaren toenemen	
Goed	83%
Fout	6%
Weet niet	11%
De riolering voert regenwater af	
Goed	76%
Fout	14%
Weet niet	10%
Oplopende schade door hevige regenval zorgt voor hogere premies van opstal- en inboedelverzekeringen	
Goed	74%
Fout	9%
Weet niet	18%
Bij bestrate tuinen kan het regenwater snel in de bodem zakken	
Goed	70%
Fout	18%
Weet niet	12%
De riolering is er om verspreiding van ziekten te voorkomen	
Goed	62%
Fout	20%
Weet niet	17%
Als het riool vol is door hevige regenval stroomt het over naar het oppervlaktewater	
Goed	61%
Fout	21%
Weet niet	19%
Een groen dak van gemiddelde dikte kan ongeveer 50% van het regenwater opnemen en weer afgeven in de atmosfeer	
Goed	51%
Fout	14%
Weet niet	35%
Ongeveer 90% van de tijd regent het niet in Nederland	
Goed	32%
Fout	53%
Weet niet	14%
Door de waterzuivering die aan het riool is gekoppeld, belast nog maar weinig van ons afvalwater het milieu	
Goed	27%
Fout	45%
Weet niet	28%

Vraag: Hieronder volgt een korte quiz met een aantal stellingen rondom wateroverlast. Geef aan of de stelling volgens u waar of niet waar is. Gok niet: er is een "weet niet" optie. Deze kunt u gebruiken als u het antwoord echt niet weet.

Basis: Algemeen publiek

***Leeswijzer** Bij deze en soortgelijke tabellen in dit rapport is met de kleur bij de stelling aangegeven of de stelling waar (groen) of niet waar (rood) is. Bijvoorbeeld de eerste stelling in de tabel "Verzekeraars zien de schade t/m toenemen" zien we dat 83% deze stelling goed heeft. De stelling is groen gemarkeerd: "goed hebben" betekent in dit geval dat 83% terecht denkt dat deze stelling waar is. Evenzo betekent "goed" bij een rood gemarkeerde stelling (zoals "bij bestrate tuinen kan het regenwater snel in de bodem zakken") dat men weet dat deze stelling niet waar is.

... maar inhoudelijke bekendheid met overheidsmaatregelen ter voorkoming van wateroverlast is beperkt

Om de geholpen bekendheid met overheidsmaatregelen ter preventie van regenwateroverlast in kaart te brengen, is een vijftal maatregelen aan inwoners voorgelegd.

Zoals in tabel 3.3 te zien is, is de inhoudelijke bekendheid onder het algemeen publiek met deze maatregelen beperkt. Bij alle stellingen, uitgezonderd de watertoets als positieve uitschieter geeft de ruime meerderheid aan hier niet mee bekend te zijn of er alleen weleens van gehoord te hebben. De inhoudelijke bekendheid is het laagst bij (7%) de watertoets en het hoogst (33%) bij preventief beheer, waarbij preventief beheer relatief tot de andere maatregelen een positieve uitschieter is.

Tabel 3.3 Bekendheid met overheidsmaatregelen ter preventie van wateroverlast

		Juli 2016 n=1090
	Preventief beheer: <i>De gemeente reinigt regelmatig rioolkolken/buizen zodat deze een zware regenval aankunnen.</i>	
	Ben ik mee bekend en ik weet ook (ongeveer) wat het inhoudt	33%
	Ben ik mee bekend, maar alleen van horen zeggen	38%
	Ben ik niet mee bekend	30%
	Benutten noodberging in groene zones: <i>Het teveel aan regenwater wordt opgevangen in "wadi's" (groenvoorzieningen die water opvangen en in de bodem laten infiltreren of vertraagd het water afvoeren naar het oppervlaktewater. Zo wordt wateroverlast te midden van bebouwing voorkomen.</i>	
	Ben ik mee bekend en ik weet ook (ongeveer) wat het inhoudt	19%
	Ben ik mee bekend, maar alleen van horen zeggen	34%
	Ben ik niet mee bekend	47%
	Aanleggen berg-zink bassins: <i>Deze ondergrondse kelders worden gebouwd om grote hoeveelheden regenwater tijdelijk te bergen. Daarmee wordt overbelasting van het riool en dat water op straat blijft staan, voorkomen.</i>	
	Ben ik mee bekend en ik weet ook (ongeveer) wat het inhoudt	13%
	Ben ik mee bekend, maar alleen van horen zeggen	29%
	Ben ik niet mee bekend	58%
	Afkoppelen rioolstelsel: <i>Bij een afgekoppeld stelsel stroomt het water van daken en straten naar vijvers en sloten, in plaats van dat het in het riool terecht komt.</i>	
	Ben ik mee bekend en ik weet ook (ongeveer) wat het inhoudt	12%
	Ben ik mee bekend, maar alleen van horen zeggen	27%
	Ben ik niet mee bekend	61%
	De watertoets: <i>Nieuwbouw moet voldoen aan de watertoets: een hulpmiddel dat ervoor zorgt dat ruimtelijke plannen van bijvoorbeeld projectontwikkelaars genoeg rekening houden met wateroverlast, waterkwaliteit en waterveiligheid.</i>	
	Ben ik mee bekend en ik weet ook (ongeveer) wat het inhoudt	7%
	Ben ik mee bekend, maar alleen van horen zeggen	27%
	Ben ik niet mee bekend	65%

Vraag: Bij een hoosbui of wolkbreuk valt er in korte tijd zoveel water dat het watersysteem en de riolering het niet meer aankunnen. Om wateroverlast die hierdoor ontstaat zoveel mogelijk te voorkomen, nemen gemeenten en waterschappen maatregelen. In hoeverre bent u bekend met de volgende overheidsmaatregelen die gericht zijn op het voorkomen van wateroverlast?

Gemiddeld hebben Nederlanders twee maatregelen getroffen ter voorkoming van wateroverlast

Bij het voorkomen van wateroverlast is niet alleen een rol weggelegd voor de overheid, maar ook voor burgers. Om in kaart te brengen in hoeverre zij gebruik maken van de voor hen beschikbare handelingsperspectieven, hebben we dit uitgevraagd voor twaalf maatregelen die zij zelf in en om hun woning kunnen nemen.

De ruime meerderheid van de Nederlanders (65%) heeft een of meer maatregelen getroffen ter voorkoming van wateroverlast. Gemiddeld heeft men 2 maatregelen genomen. Een derde van de Nederlanders heeft geen maatregelen genomen (inclusief de groep voor wie het niet van toepassing is).

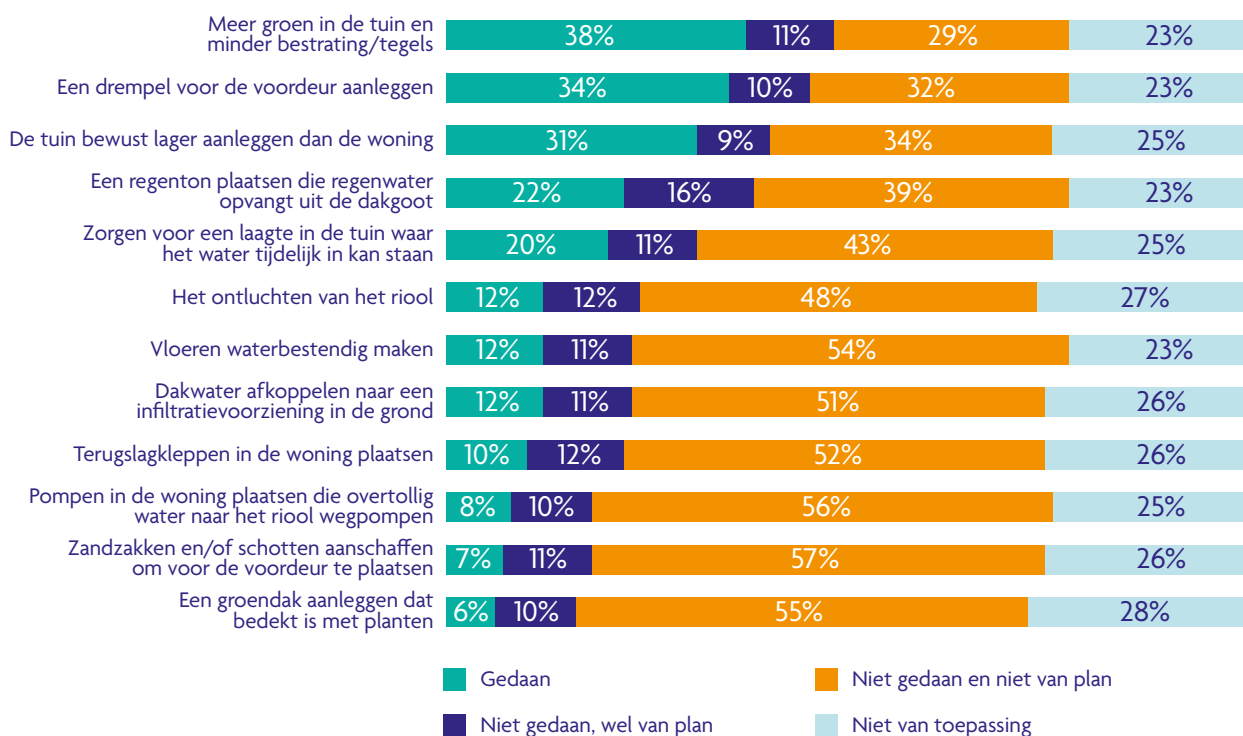
Tabel 3.4 Gedrags(intentie) rondom maatregelen ter preventie van wateroverlast

Aantal genomen maatregelen	juli 2016 n = 1090
0	35%
1	13%
2	13%
3	13%
4	11%
5	7%
6	4%
7	1%
8	1%
9	1%
10	0%
11	0%
12	1%
Gemiddelde	2,1

De top 3 van maatregelen die het vaakst zijn genomen, wordt aangevoerd door het zorgen voor meer groen en minder tegels in de tuin (38%), op de voet gevolgd door de aanleg van een drempel voor de voordeur als barrière voor opkomend water (34%) en de tuin bewust lager aanleggen dan de woning (31%). Ongeveer een op de vijf Nederlanders probeert wateroverlast te voorkomen via een regenton en/of een laagte in de tuin. De overige maatregelen zijn door een minderheid van tussen de 6% (een groendak aanleggen) en 12% (ontluchten van het riool, vloeren waterbestendig maken, dakwater afkoppelen naar een infiltratievoorziening) getroffen.

Kijken we naar de intentie van degenen die de maatregel(en) vooralsnog niet hebben genomen, dan zien we bij elke maatregel dat de groep die niet van plan is de maatregel te treffen veel groter is dan de groep die zegt dit wel van plan te zijn. Bij 29% tot 55% van de Nederlanders ontbreekt deze intentie. Het animo om alsnog een of meer maatregelen te treffen verschilt tussen de maatregelen onderling niet zo sterk en loopt (wanneer we de uitbijter van 16% “het plaatsen van een regenton” buiten beschouwing laten) uiteen van 9% (de tuin lager aanleggen dan de woning) tot 12% (het ontluchten van het riool, het plaatsen van terugslagkleppen in de woning).

Figuur 3.2 Gedrags(intentie) rondom maatregelen ter preventie van wateroverlast

Vraag: Hieronder staat een aantal maatregelen die in en om uw woning zou kunnen nemen om regenwater- overlast te voorkomen. Geeft u aan of u dit: niet heeft gedaan en niet van plan bent; niet gedaan heeft en wel van plan bent; gedaan heeft. Indien een maatregel niet van toepassing is op uw situatie omdat u in een flat woont, geeft u dan niet van toepassing aan.

Een kwart van de Nederlanders heeft (zeer) veel behoefte aan informatie over wateroverlast

De behoefte van Nederlanders over informatie rondom wateroverlast laat een consistent beeld zien over de drie voorgelegde onderwerpen. Zo heeft bij elk van de onderwerpen (preventieve maatregelen van de overheid, handelingsperspectieven voor burgers zelf, gevolgen van wateroverlast) circa tweederde daar in min of meerdere mate behoefte aan, terwijl ongeveer een kwart dit niet heeft en 6% het niet weet. De groep die aangeeft veel tot zeer veel behoefte te hebben aan informatie is met circa 25% tamelijk groot.

Tabel 3.5 Informatiebehoefte rondom wateroverlast

Behoefte aan informatie over:	Geen/weinig behoefte	Enigszins behoefte	(Zeer) veel behoefte	Weet niet
Wat de overheid doet om wateroverlast te voorkomen	26%	43%	25%	6%
Wat u zelf kunt doen om wateroverlast te voorkomen	29%	43%	22%	6%
Wat de gevolgen zijn van wateroverlast	26%	43%	24%	6%

Vraag: Het zou kunnen dat u al voldoende weet over wateroverlast, maar het zou ook kunnen dat u juist meer wilt weten. In hoeverre heeft u behoefte aan informatie over:

4.

Beschikbaarheid van zoetwater

Kernpunten

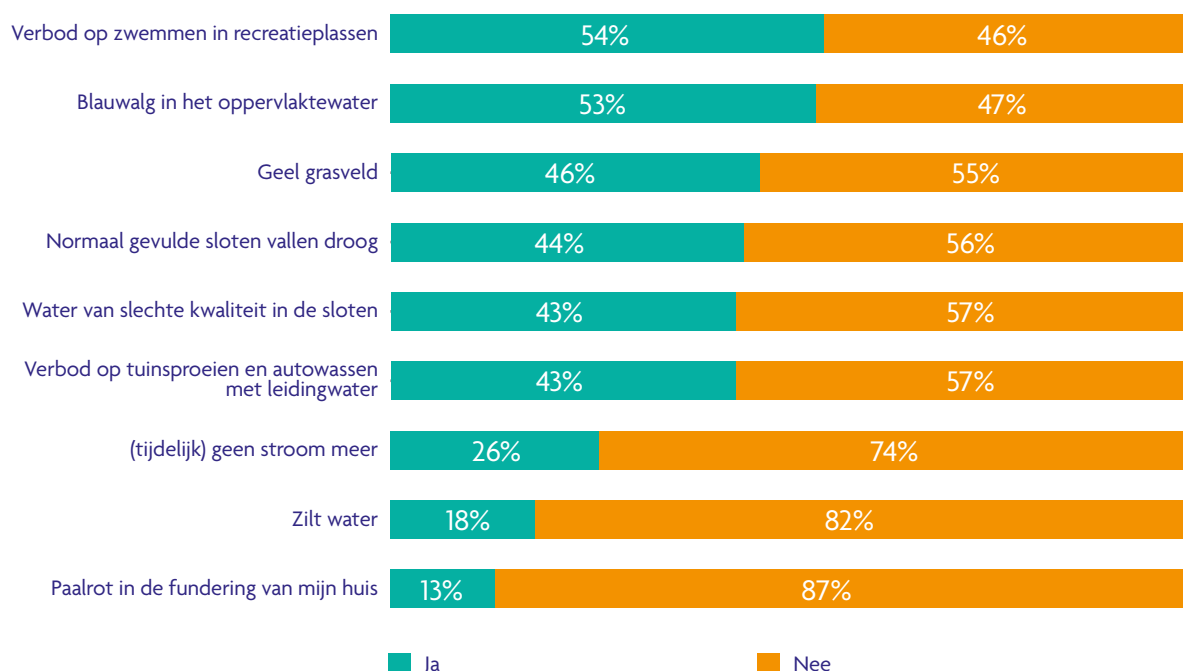
- Het gros van de Nederlanders heeft zelf weleens te maken gehad met een of meer gevolgen van een zoetwatertekort in Nederland. Het gaat hierbij het vaakst om een zwemverbod in recreatieplassen en de aanwezigheid van blauwalg in het oppervlaktewater.
- Ongeveer de helft van de Nederlanders is zich bewust van mogelijke gevolgen van een zoetwatertekort en weet spontaan een of meer gevolgen te noemen. Top- of mind zijn dan schade aan de natuur en bodem, op afstand gevolgd door drinkwatertekorten en verdroging.
- Afgezien hiervan is het kennisniveau rondom zoetwaterbeschikbaarheid beperkt. Zo weet slechts een minderheid wat verdroging en verzilting (de voornaamste gevolgen van een zoetwatertekort) inhouden en beantwoordt het merendeel de meeste kennisvragen foutief of moet het antwoord schuldig blijven. Er is dan ook sprake van de nodige kennislacunes en mispercepties rondom de beschikbaarheid van de zoetwatervoorziening. Zo beseft ongeveer de helft van de Nederlanders niet dat door klimaatverandering periodes met droogte en watertekort vaker in ons land voor komen en dat eerdere droogte hier voor natuurschade hebben gezorgd. Verder weet twee vijfde niet dat het IJsselmeer een van de grootste zoetwaterreservoirs van West-Europa is. Hiernaast denkt ten onrechte: ruim een derde dat zoetwater bij een tekort evenredig over de maatschappelijke behoeften wordt verdeeld; eveneens ruim een derde denkt dat er in Nederland zoveel zoetwater is dat ernstige watertekorten door droogte zich hier niet zullen voordoen; een kwart denkt dat veel sectoren bij een zoetwatertekort kunnen overschakelen op zout water.
- Ook al is het bewustzijn rondom droogte en watertekort niet breed in de vorm van kennis aanwezig onder de bevolking, het uit zich wel in bewust gedrag. Het gros van de Nederlanders heeft namelijk een of meer maatregelen genomen ter besparing van zoetwater. Favoriet daarbij zijn het besparen van water bij de toiletdoorspoeling en bij het douchen.
- Er is een aanzienlijke informatiebehoefte onder het algemeen publiek rondom het thema “zoetwaterbeschikbaarheid”. Zo heeft tweederde behoefte aan informatie hierover, waarbij een kwart een sterke informatiebehoefte heeft.

Acht op de tien Nederlanders heeft weleens te maken gehad met gevolgen van zoetwatertekort in Nederland

Het leeuwendeel van de Nederlandse bevolking (82%) heeft met minstens een van de negen voorgelegde gevolgen van een zoetwatertekort te maken gehad in Nederland. Gemiddeld heeft men met 3,4 gevolgen van doen gehad.

Met zes van de negen gevolgen heeft een aanzienlijk deel ervaring: dit varieert van ruim vier op de tien die een verbod op tuinsproeien met leidingwater, slechte waterkwaliteit in sloten, het droogvallen van sloten en/of een geel grasveld hebben meegemaakt, tot ruim vijf op de tien die blauwalg in het oppervlaktewater en een verbod op het zwemmen in recreatieplassen hebben meegemaakt. Een kleiner, maar wel noemenswaardig deel (26%) zegt tijdelijke stroomuitval door zoetwatertekort te hebben meegemaakt. Zilt water en paalrot in de fundering van de woning worden relatief het minst vaak (18% om 13%) genoemd.

Figuur 4.1 Eigen ervaring met gebeurtenissen in Nederland door zoetwatertekort

Vraag: Hieronder staat een aantal gebeurtenissen rondom droogte en watertekort. Geeft u bij elke soort aan of u hiermee zelf weleens te maken heeft gehad in Nederland als gevolg van zoetwatertekort.

Helft van de Nederlanders is spontaan bekend met gevolg(en) van zoetwatertekort; top of mind zijn verdroging en drinkwatertekort

Na een toelichting op wat wordt bedoeld met “grond- en oppervlaktewater” is respondenten gevraagd wat volgens hen de drie belangrijkste gevolgen van een zoetwatertekort in Nederland zijn. Dit is via een open vraag gedaan om zo inzicht te krijgen in het spontane kennisniveau.

Iets meer dan helft van de Nederlanders (54%) weet een of meer gevolgen van een zoetwatertekort te noemen en net iets minder dan de helft (46%) moet een antwoord schuldig blijven.

Verdroging van natuur en bodem is het meest genoemde gevolg van een zoetwatertekort. Dit antwoord wordt in bijna vijf op de tien gevallen genoemd, waarbij dit soms verbijzonderd wordt naar de schade (zoals bodemverzakking) en risico's (zoals brand) die gepaard gaan

met verdroging. De tweede en de derde plek in de “gevolgen top 3” wordt ingenomen door respectievelijk tekorten in de drinkwatervoorziening (33%) en droogte/verdroging van oppervlaktewateren en bodem (25%).

Verder worden negatieve gevolgen voor de land- en tuinbouwsector in een op de zeven gevallen spontaan genoemd. Overige gevolgen, variërend van problemen voor de waterzuivering, riolering, industrie, afname van flora en fauna tot verzilting, worden in minder dan 10% van de gevallen genoemd en zijn dus minder sterk op het netvlies aanwezig.

Een minderheid haalt oorzaak en gevolg door elkaar: zij noemen “klimaat-verandering” als gevolg van een zoetwatertekort, terwijl dit een oorzaak ervan kan zijn.

Tabel 4.1 Spontane bekendheid met gevolgen van een zoetwatertekort

Gevolgen van een zoetwatertekort in Nederland:	Juli 2016 n=557
Natuur en bodem: schade/verdroging/branden/bodemverzakking/laag grondwaterpeil	48%
Drinkwater(voorziening): geen/minder/tekort aan drinkwater / rantsoenering	33%
Droogte/verdroging/uitdroging (van rivieren/meren/sloten/vijvers/bodem)	25%
Land- en tuinbouw: droogte/minder water/irrigatieproblemen/mislukken oogsten	14%
Waterzuivering: problemen/kost meer moeite	9%
Planten en dieren: verandering/afname/uitsterven/lagere visstand	8%
Ziektes/minder water voor gezondheidszorg/ziekenhuizen	8%
Verzilting: oprukkend/meer zout/brak water	7%
Hygiëne gevolgen: toename bacteriën/niet kunnen: douchen/koken/wassen/schoonmaken/	6%
Hogere prijzen/kosten: algemeen/voor drinkwater(zuivering)/land-en tuinbouw	6%
Fysieke gevolgen voor de mens:dorst/uitdroging/honger/dood	5%
Overige gevolgen: armoede/achteruitgang/problemen voor energie(voorziening)/koel- en bluswater/scheepvaart/recreatie	4%
Waterkwaliteit: vervuiling (oppervlakte)water/slechte(re) (drinkwater)kwaliteit	4%
Overheid legt beperkingen op: verbod op tuinsproeien/autowassen/toiletdoorspoeling	4%
Problemen met riolering: minder toiletdoorspoeling, noodzaak tot gescheiden watersysteem	4%
Klimaatverandering: algemeen/extreem hete, langdurige zomers/hogere zeespiegel/uitdroging dijken/overstromingen	3%
Industrie: problemen/watergebrek/onvoldoende beschikbaarheid grondstoffen/productieverlies	3%
Overig	10%
Geeft een antwoord	53%
Weet niet	47%

Vraag: Een zoetwatertekort kan een aantal gevolgen hebben. Wat zijn volgens u de gevolgen van een zoetwatertekort in Nederland? Noemt u de drie belangrijkste gevolgen.

Inhoudelijke bekendheid met voornaamste gevolgen van zoetwatertekort – verzilting en verdroging – is gering

Gevraagd naar in hoeverre men bekend is met een tweetal gevolgen van een zoetwatertekort – verzilting en verdroging – dan blijkt de inhoudelijke bekendheid met beide gering. Daarbij liggen zowel de inhoudelijke als naamsbekendheid bij verdroging (15% en 51%) wat hoger dan bij verzilting (10% en 40%).

Tabel 4.2 Geholpen bekendheid met gevolgen van zoetwatertekort

	Juli 2016 n=1090
Verzilting	
Ben ik mee bekend en ik weet ook (ongeveer) wat het inhoudt	10%
Ben ik mee bekend, maar alleen van horen zeggen	40%
Ben ik niet mee bekend	50%
Verdroging	
Ben ik mee bekend en ik weet ook (ongeveer) wat het inhoudt	15%
Ben ik mee bekend, maar alleen van horen zeggen	51%
Ben ik niet mee bekend	34%

Vraag: Een van de gevolgen van een zoetwatertekort is <verzilting> <verdroging>. In hoeverre bent u bekend met <verzilting> <verdroging>?

Kennisniveau rondom zoetwaterbeschikbaarheid substantieel lager dan rondom wateroverlast

Om nader inzicht te krijgen in het kennisniveau rondom de beschikbaarheid van zoetwater is een korte quiz met acht stellingen voorgelegd, net zoals bij het thema wateroverlast (zie hoofdstuk 3).

Het kennisniveau van het algemeen Nederlands publiek over de beschikbaarheid van zoetwater is beperkt in vergelijking tot het kennisniveau over wateroverlast. Dat is duidelijk terug te zien aan het gemiddeld aantal goede antwoorden (het aandeel Nederlanders dat minimaal de helft of driekwart van de stellingen correct beantwoordt). Zo geeft ongeveer een kwart (26%) bij minimaal de helft van de stellingen over zoetwaterbeschikbaarheid het juiste antwoord. Dit lag met 71% bij wateroverlast een stuk hoger. Evenzo zien we dat het aandeel dat bij driekwart (of meer) van de stellingen het juiste antwoord geeft bij het thema zoetwaterbeschikbaarheid aanmerkelijk lager ligt dan bij wateroverlast (5% om 33%). Kijken we naar de extremen dan zien we dat de groep die geen enkele stelling juist beantwoordt groter is bij het thema zoetwaterbeschikbaarheid dan bij wateroverlast (14% om 5%).

Tabel 4.3 Kennis zoetwaterbeschikbaarheid: verdeling naar aantal goede antwoorden

Aantal goede antwoorden	Juli 2016 n = 1090
0	14%
1	9%
2	14%
3	18%
4	19%
5	12%
6	10%
7	4%
8	1%
Gemiddelde	3,2

In tabel 4.4 zijn de acht stellingen weergegeven met het percentage dat hierbij het goede of foute antwoord gaf, of aangaf dit niet te weten. De tabel is gesorteerd van stellingen die men het vaakst goed heeft tot stellingen die men het minst vaak goed heeft.

Circa vijf op de tien Nederlanders weten dat door klimaatverandering periodes met droogte en watertekort vaker voorkomen, dat eerdere droge periodes in ons land voor natuurschade hebben gezorgd en dat er onder de duinen zoetwaterreservoirs zijn.

Bij de overige stellingen is de groep die deze juist beantwoordt in de minderheid en valt op dat omvang van de groep die het niet weet fors is (variërend van 31% tot 50%). Daarbij heeft de groep die het juiste antwoord geeft bij de stellingen over de functie als zoetwaterreservoir van het IJsselmeer (43% goed) en de economische schade door droogte (39% goed) relatief gezien nog net wel de overhand ten opzichte van de groep die het fout heeft en die het niet weet. Echter bij de overige stellingen is de groep die het niet weet het grootst of gelijk aan de groep die een fout antwoord geeft. Hier leven de nodige kennislacunes en mispercepties. Zo valt op dat ten onrechte:

- Ruim een derde denkt dat de bij een zoetwatertekort het water evenredig over maatschappelijke behoeften wordt verdeeld, terwijl dit op basis van de prioriteitsstelling van de Verdringingsreeks gebeurt.
- Ruim een derde denkt dat in Nederland zoveel zoetwater is dat ernstige watertekorten door droogte zich hier niet zullen voordoen.
- Bijna een kwart denkt dat veel sectoren in geval van een zoetwatertekort kunnen overschakelen op zout water.

Tabel 4.4 Kennis beschikbaarheid zoetwatervoorziening

	Juli 2016 n=1090
Door klimaatverandering komen periodes met droogtes en watertekort vaker in Nederland voor	
Goed	53%
Fout	22%
Weet niet	25%
Onder duinen en zandgronden bevindt zich vaak een zoetwaterreservoir	
Goed	52%
Fout	12%
Weet niet	37%
Eerdere droge perioden in Nederland hebben voor aanzienlijke schade aan de natuur gezorgd	
Goed	50%
Fout	22%
Weet niet	28%
Het IJsselmeer is een van de grootste zoetwaterreservoirs/voorraden van West-Europa	
Goed	43%
Fout	16%
Weet niet	41%
Eerdere droge perioden in Nederland hebben nauwelijks voor schade aan de economie gezorgd	
Goed	39%
Fout	29%
Weet niet	31%
In Nederland is zoveel zoet water dat ernstige watertekorten als gevolg van droogte zich hier niet zullen voordoen	
Goed	31%
Fout	35%
Weet niet	34%

	Juli 2016 n=1090
Veel sectoren van de economie zijn er op toegeest om voor hun productie gebruik te maken van zout water mocht er een zoetwatertekort zijn	
Goed	27%
Fout	22%
Weet niet	50%
In geval van een zoetwatertekort wordt het beschikbare water evenredig verdeeld over maatschappelijke behoeften	
Goed	22%
Fout	37%
Weet niet	41%

Vraag: Hieronder volgt een korte quiz met een aantal stellingen rondom de beschikbaarheid van zoetwater. Geef aan of de stelling volgens u waar of niet waar is. Gok niet: er is een "weet niet" optie. Deze kunt u gebruiken als u het antwoord echt niet weet.

Gemiddeld hebben Nederlanders 5 maatregelen getroffen ter besparing van zoetwater

Wanneer er sprake is van droogte en zoetwatertekort zijn er diverse handelingsperspectieven voor burgers beschikbaar om in en om hun woning zuinig(er) om te gaan met zoetwater. In Waterpeil hebben het gedrag voor 9 handelingsperspectieven c.q. maatregelen uitgevraagd.

Het gros van de Nederlanders (91%) heeft een of meer maatregelen getroffen ter besparing van zoetwater. Gemiddeld heeft men 5 maatregelen genomen. Een tiende van de Nederlanders heeft geen maatregelen genomen (inclusief de groep voor wie het niet van toepassing is).

Tabel 4.5 Gedrags(intentie) rondom maatregelen ter besparing van zoetwater

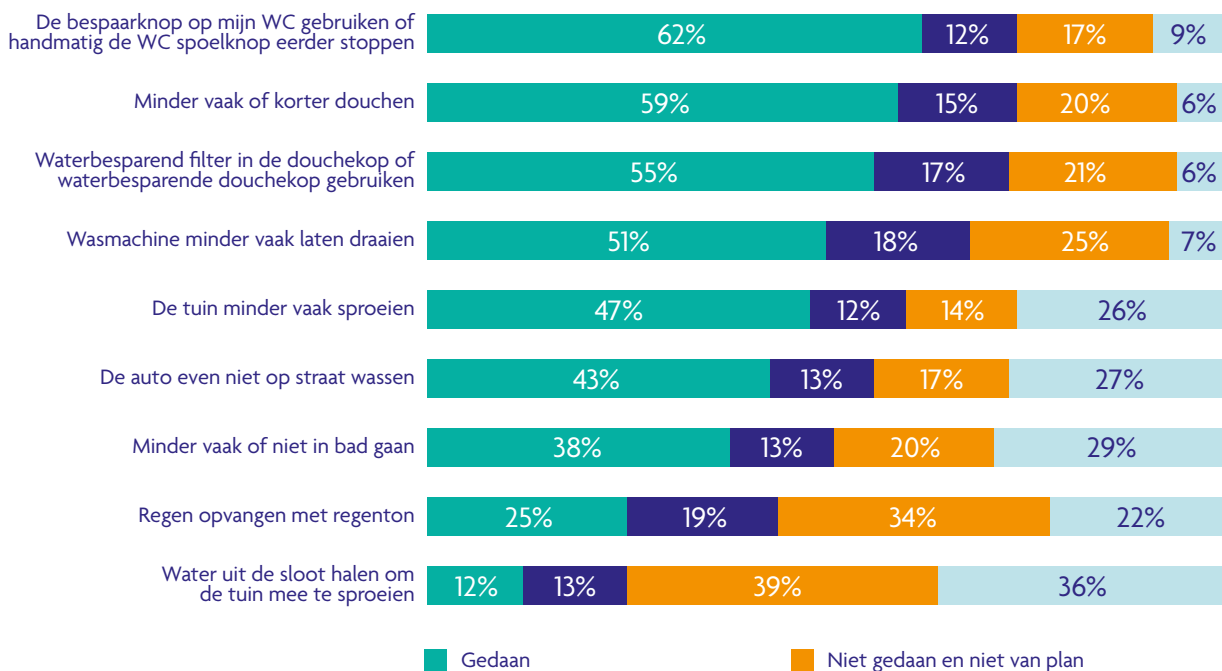
Aantal genomen maatregelen	juli 2016 n=1090
0	9%
1	4%
2	4%
3	7%
4	11%
5	15%
6	14%
7	14%
8	11%
9	11%
Gemiddelde	5,2

De top 3 van vaakst genomen zoetwater besparende maatregelen bestaat uit het besparen van water bij de toiletdoorspoeling (62%) en maatregelen om water bij het douchen te besparen (minder vaak of korter douchen: 59%; waterbesparend filter of douchekop: 55%). Verder hebben circa vijf op de tien Nederlanders hun wasmachine minder vaak laten draaien en/of hun tuin minder vaak gesproeid.

De overige maatregelen zijn door minder dan de helft, maar nog altijd door een noemenswaardig deel van het algemeen Nederlands publiek getroffen: de auto niet op straat wassen (43%), minder vaak of niet in bad gaan (38%) en regen opvangen met een regenton (25%). Het benutten van water uit de sloot om de tuin mee te sproeien is relatief het minst gedaan (12%); verklaring hiervoor is het grote aandeel dat niet over een tuin beschikt (36%) en het gegeven dat tuinen lang niet altijd in de buurt van een sloot liggen.

Kijken we naar de intentie van degenen die de maatregel(en) vooralsnog niet hebben genomen, dan zien we bij elke maatregel dat de groep die niet van plan is de maatregel te treffen groter is dan de groep die zegt dit wel van plan te zijn. Bij 14% tot 39% van de Nederlanders ontbreekt deze intentie. Het animo om alsnog een of meer maatregelen te treffen verschilt tussen de maatregelen onderling minder sterk en loopt uiteen van 12% (minder water doorspoelen via het toilet; minder vaak sproeien van de tuin) tot 19% (regen opvangen met een regenton).

Figuur 4.2 Gedrags(intentie) rondom maatregelen ter besparing van zoetwater

Vraag: Hieronder staat een aantal maatregelen die u zou kunnen treffen in geval van droogte en zoetwatertekort. Geeft u aan of u dit: niet heeft gedaan en niet van plan bent; niet heeft gedaan en wel van plan bent; gedaan heeft. Mocht u bijvoorbeeld geen tuin/auto/bad et cetera hebben, antwoordt u dan "niet van toepassing".

Een kwart van de Nederlanders heeft (zeer) veel behoefte aan informatie over de beschikbaarheid van zoetwater

De behoefte van Nederlanders over informatie rondom de beschikbaarheid van zoetwater laat een eenduidig beeld zien over de vier voorgelegde onderwerpen. Bij elk van de voorgelegde onderwerpen (gevolgen van een zoetwatertekort, preventieve maatregelen van de overheid, bedreigingen voor de zoetwaterbeschikbaarheid, handelingsperspectieven voor burgers zelf) heeft circa tweederde daar in min of meerdere mate behoefte aan, terwijl ongeveer een kwart dit niet heeft en 10% het niet weet. De groep die aangeeft veel tot zeer veel behoefte te hebben aan informatie is met circa 25% tamelijk groot en vergelijkbaar met de groep die (zie hoofdstuk 3) aangaf (zeer) veel behoefte te hebben aan informatie over wateroverlast.

Tabel 4.6 Informatiebehoefte rondom beschikbaarheid zoetwatervoorziening

Behoefte aan informatie over:	Juli 2016 n=1090			
	Geen/weinig behoefte	Enigszins behoefte	(Zeer) veel behoefte	Weet niet
Wat de gevolgen zijn van zoetwatertekort	25%	42%	24%	9%
Wat de overheid doet om zoetwatertekort te voorkomen	25%	41%	24%	10%
Wat de belangrijkste bedreigingen zijn voor de beschikbaarheid van zoet water	25%	42%	23%	9%
Wat u zelf kunt doen om overlast als gevolg van zoetwatertekort te voorkomen	25%	42%	23%	9%

5.

Drinkwater

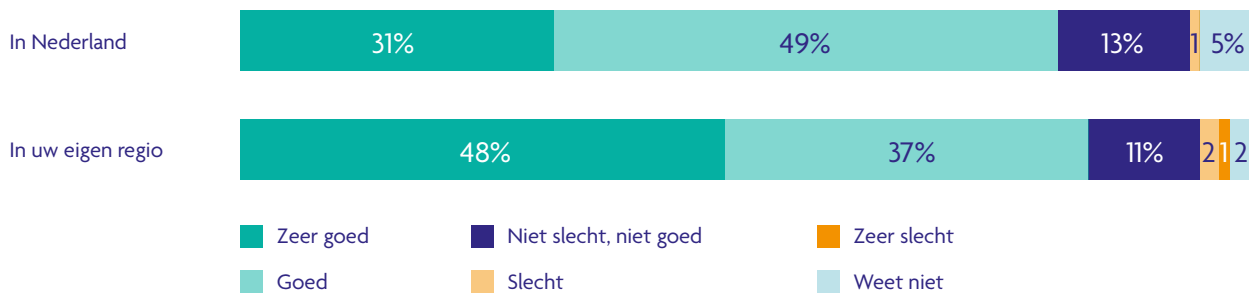
Kernpunten

- Nederlanders zijn erg positief over de drinkwaterkwaliteit. Daarbij zijn zij nog vaker uitgesproken positief over de kwaliteit van het drinkwater in eigen regio in vergelijking met die in Nederland als geheel.
- Het kennisniveau rondom drinkwater is bescheiden. Er leven een aantal misvattingen, waarvan de hardnekkigste zijn dat korter douchen het grootste verschil maakt om kraanwater te besparen, dat er in Nederland chloor in het kraanwater zit en dat het grootste deel van het drinkwater afkomstig is uit het oppervlaktewater. Verder weet een kleine minderheid (bij keuze uit een antwoordlijst) hoeveel liter drinkwater de gemiddelde Nederlander dagelijks verbruikt en wat drinkwater per 1.000 liter ongeveer kost.
- Er is een aanzienlijke informatiebehoefte onder het algemeen publiek rondom het thema “zoetwaterbeschikbaarheid. Net als bij de andere waterthema's bestaat er bij tweederde een informatiebehoefte. Opvallend bij dit waterthema is dat de groep die een sterke informatiebehoefte kent groter is, namelijk tussen een kwart en een derde (afhankelijk van het specifieke drinkwateronderwerp).

Acht op de tien Nederlanders zijn positief over de drinkwaterkwaliteit in Nederland en in de eigen regio

Nederlanders zijn erg te spreken over de kwaliteit van het drinkwater, zowel in Nederland in het algemeen als in hun eigen regio. Daarbij valt op dat Nederlanders nog positiever zijn over de drinkwaterkwaliteit in hun eigen regio dan in Nederland als geheel (48% om 31% oordeel "zeer goed"). Vrijwel niemand bestempelt de drinkwaterkwaliteit als (zeer) slecht (1% - 3%).

Figuur 5.1 Perceptie drinkwaterkwaliteit

Vraag: *Wat vindt u van de kwaliteit van het drinkwater in: Nederland / in uw eigen regio?*

Kennisniveau rondom drinkwater is bescheiden

Het kennisniveau rondom drinkwater is met behulp van verschillende vragen in kaart gebracht. Naast een korte quiz met vier stellingen (vergelijkbaar als de quiz bij wateroverlast en beschikbaarheid zoetwater) kregen respondenten afzonderlijke vragen voorgelegd over de herkomst van het drinkwater, de aanwezigheid van chloor en kalk in het drinkwater, het gemiddeld dagelijks drinkwatergebruik per persoon en de kosten per 1.000 liter drinkwater. De resultaten zijn weergegeven in onderstaande tabellen 5.1 tot en met 5.5.

Overall kijkend naar de resultaten bij de verschillende vragen, ontstaat het beeld dat kennis over het drinkwater in Nederland niet heel breed aanwezig is bij het algemeen publiek.

Daarbij zien we wel dat de kennis wijd verbreid is over de aanwezigheid van kalk in het drinkwater (90% weet dat dit er in min of meerdere mate in zit), gevolgd door kennis over de milieuvriendelijkheid en gezondheid van kraanwater in vergelijking met flessenwater: ruim zes op de tien Nederlanders weet dat kraanwater milieuvriendelijker is dan flessenwater en dat flessenwater niet gezonder is dan kraanwater. Verder weet bijna de helft (48%) dat iedere Nederlander zelf invloed heeft op de kwaliteit van de drinkwaterbronnen.

Kijken we naar de foutieve antwoorden, dan spreken daaruit een aantal misvattingen:

- 1) Dat korter douchen het grootste verschil maakt om kraanwater te besparen. Op zich is het niet vreemd dat velen (70%) dit denken aangezien het besparen van kraanwater bij het douchen een gangbaar handelingsperspectief hiervoor is. Eerder zagen we ook al dat 59% aangeeft bewust kraanwater te besparen door korter, minder vaak en/of met een waterbesparende douchekop te douchen. Het feit dat deze maatregelen niet zo heel effectief zijn zou bij hen cognitieve dissonantie kunnen oproepen.
- 2) Dat er in Nederland chloor in het kraanwater zit: de ruime meerderheid (66%) denkt dat dit het geval is een minderheid van een op de vijf weet dat dit niet het geval is.
- 3) Het grootste deel van het drinkwater afkomstig is uit het oppervlaktewater. Vier op de tien Nederlanders (39%) denken dat het drinkwater hoofdzakelijk (voor 60% of 80%) uit het oppervlaktewater gehaald wordt en voor een kleiner deel (40% of 20%) uit het grondwater komt. Een minderheid van 16% geeft het juiste antwoord: het drinkwater komt overwegend uit het grondwater waarbij de verhouding grond- en oppervlakte-

water 60/40 is. Opvallend bij deze vraag is dat een substantieel deel (een derde) het antwoord op deze vraag schuldig moet blijven.

Hiernaast komt naar voren dat mensen het gemiddelde dagelijkse drinkwaterverbruik per persoon behoorlijk onderschatten: ruim vijf op de tien denken dat dit tussen de 20 en de 80 liter per dag is. Een minderheid van 8% weet dat dit 120 liter per dag is. Voorts geeft bijna een kwart aan het niet te weten. Kijken we naar de bekendheid met de kosten per 1.000 liter drinkwater, dan geven zelfs bijna vier op de tien mensen aan hier geen idee van te hebben. 10% geeft het juiste antwoord (tussen de €1,5 en €2; gemiddeld €1,80) en bij de rest zien we even vaak een onder- als overschatting van deze kosten (beiden een kwart).

Tabel 5.1 Kennis rondom drinkwater

	Juli 2016 n=1090
Kraanwater is milieuvriendelijker dan flessenwater	
Goed	65%
Fout	19%
Weet niet	16%
Flessenwater is gezonder dan kraanwater	
Goed	63%
Fout	21%
Weet niet	16%
Iedere Nederlander heeft zelf invloed op de kwaliteit van de bronnen waar drinkwater van wordt gemaakt	
Goed	48%
Fout	29%
Weet niet	24%
In hoeverre bevat het drinkwater in Nederland kalk?	
Goed	40%
Fout	60%
In hoeverre bevat het drinkwater in Nederland chloor?	
Goed	19%
Fout	81%
Wie kraanwater wil besparen, moet vooral korter douchen want dat maakt het grootste verschil	
Goed	16%
Fout	70%
Weet niet	14%
Waar komt het drinkwater in Nederland vandaan?	
Goed	16%
Fout	84%

Tabel 5.2 Kennis herkomst drinkwater

Herkomst drinkwater	
Al het drinkwater (100%) komt uit het oppervlaktewater	4%
80% van het drinkwater komt uit het oppervlaktewater en 20% komt uit grondwater	12%
60% van het drinkwater komt uit het oppervlaktewater en 40% komt uit grondwater	27%
40% van het drinkwater komt uit het oppervlaktewater en 60% komt uit grondwater	16%
20% van het drinkwater komt uit het oppervlaktewater en 80% komt uit grondwater	8%
Al het drinkwater (100%) komt uit het grondwater	2%
Weet niet	33%

Tabel 5.3 Kennis aanwezigheid chloor en kalk in het drinkwater

Mate waarin het drinkwater de volgende stoffen bevat:	
Chloor	
Geen	19%
Een beetje	40%
Veel	8%
Dat wisselt sterk per regio	18%
Weet niet	16%
Kalk	
Geen	2%
Een beetje	30%
Veel	20%
Dat wisselt sterk per regio	40%
Weet niet	8%

Tabel 5.4 Kennis gemiddeld dagelijks drinkwaterverbruik per persoon

Drinkwatergebruik per persoon per dag	
20 liter	12%
40 liter	18%
60 liter	12%
80 liter	10%
100 liter	8%
120 liter	8%
140 liter	4%
160 liter	2%
180 liter	1%
200 liter	1%
Weet niet	23%

Tabel 5.5 Kennis gemiddeld dagelijks drinkwaterverbruik per persoon

Kosten drinkwater in € per 1.000 liter drinkwater	
Tussen de 0.50 en 1	12%
Tussen de 1 en 1.50	14%
Tussen de 1.50 en 2	10%
Tussen de 2 en 2.50	10%
Tussen de 2.50 en 3	6%
Tussen de 3 en 4	4%
Tussen de 4 en 5	2%
Meer dan 5	3%
Weet niet	39%

Een kwart tot een derde van de Nederlanders heeft (zeer) veel behoefte aan informatie over het drinkwater in Nederland

De mate waarin Nederlanders behoefte hebben aan informatie over drinkwater loopt wat uiteen tussen de acht voorgelegde onderwerpen. Weliswaar heeft, net als bij de andere waterthema's (zie hoofdstuk 3 en 4), bij elk van de voorgelegde onderwerpen circa tweederde daar behoefte aan, het aandeel met een sterke informatiebehoefte loopt uiteen van 23% (informatie over de herkomst van drinkwater) tot 33% (de stand van de drinkwaterkwaliteit). Net iets minder dan een op de tien geeft telkens aan niet te weten of men een informatiebehoefte heeft en bij elk onderwerp geven ongeveer drie (van 26% bij de drinkwaterkwaliteit tot 31% bij drinkwaterherkomst) op de tien te kennen geen informatiebehoefte te hebben.

Tabel 5.6 Informatiebehoefte rondom drinkwater

Behoefte aan informatie over:	Juli 2016 n=1090			
	Geen/weinig behoefte	Enigszins behoefte	(Zeer) veel behoefte	Weet niet
Hoe het gesteld is met de kwaliteit van het drinkwater	26%	34%	33%	7%
Wat de gevolgen zijn van watervervuiling voor drinkwater	24%	37%	31%	8%
Wat de belangrijkste bedreigingen zijn voor het drinkwater	25%	37%	30%	8%
Welke stoffen er in het drinkwater zitten	28%	35%	30%	7%
Wat de overheid doet om de kwaliteit van de bronnen waarvan drinkwater gemaakt wordt, te beschermen	25%	39%	28%	8%
Wat u zelf kunt doen om drinkwater te besparen	29%	38%	27%	7%
Hoe het drinkwater wordt gezuiverd	30%	36%	26%	7%
Waar het drinkwater vandaan komt	31%	39%	23%	7%

Vraag: *Het zou kunnen dat u al voldoende weet over het drinkwater in Nederland, maar het zou ook kunnen dat u juist meer wilt weten. In hoeverre heeft u behoefte aan informatie over:*

6.

Waterkwaliteit

Kernpunten

- Ruim de helft van de bevolking is positief over de kwaliteit van het grond- en het oppervlaktewater. De perceptie van de ontwikkeling van deze kwaliteit in het recente verleden is ook behoorlijk positief: in de ogen van twee vijfde is deze waterkwaliteit de afgelopen vijf jaar stabiel gebleven en ongeveer een kwart denkt dat het is verbeterd.
- Het bewustzijn in kennis en gedrag over vervuilende zaken in en om het huis loopt uiteen. Nederlanders tonen zich in kennis en gedrag bewust van stoffen die belastend zijn voor het grond- en/of oppervlaktewater wanneer deze door het riool gespoeld worden. Daarentegen blijken zij lang niet altijd even goed op de hoogte te zijn van zaken die belastend zijn wanneer deze in de bodem terecht komen en zo het grondwater bereiken. Zo weet de helft niet dat een geïmpregneerde houten schutting in de tuin vervuilend is, weet twee vijfde niet dat het buiten leeggieten van een emmer zeepsop vervuilend is en weet een derde niet dat het wassen van een auto of motor op straat vervuilend is. Verder weet tussen de een en twee op de tien niet dat het op straat laten lopen van motorolie of koelvloeistof, het gebruiken van chemische middelen in de tuin en het laten liggen van vuurwerkresten schadelijk is. Opvallend is verder dat de meerderheid niet-vervuilende stoffen aanzien voor vervuilend. Kijken we naar het zelf gerapporteed gedrag dan is dat meestal wel congruent met de kennis (ongeacht of die correct is), behalve bij het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in de tuin: ruim een kwart doet dit weleens terwijl een deel van hen weet dat dit vervuilend is.
- Het algemene kennisniveau over waterkwaliteit is tamelijk hoog. De meerderheid van de mensen is op de hoogte van oorzaken van vervuiling van het oppervlaktewater (de drie belangrijkste vervuilers en vervuilende stoffen zoals chemische gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten en microplastics) en de gevolgen daarvan. Wel zijn er ook bij dit thema bij een noemenswaardige groep een gebrek aan kennis evenals mispercepties aanwezig, onder meer over het al dan niet verboden zijn van bestrijdingsmiddelen voor professioneel versus particulier gebruik. Opvallend daarbij is het grote kennisgebrek rondom maatregelen tegen vervuiling van het grond- en oppervlaktewater: zowel spontaan als geholpen is slechts een kleine minderheid hiermee bekend.
- Er is een beduidende informatiebehoefte onder het algemeen publiek rondom het thema “waterkwaliteit”. Deze is vergelijkbaar met de meeste andere waterthema's uit dit onderzoek: bij tweederde leeft een informatiebehoefte, bij een kwart is dit een sterke behoefte.

Nederlanders zijn positief over de huidige kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater in Nederland

In de ogen van de meerderheid van het algemeen publiek is de kwaliteit van het grondwater en van het oppervlaktewater (zeer) goed (60% en 55%). Ongeveer een kwart heeft hierover een neutraal oordeel en een kleine minderheid (4% en 5%) een (zeer) negatief oordeel. Circa een op de tien weet het niet.

Figuur 6.1 Perceptie huidige kwaliteit grond- en oppervlaktewater

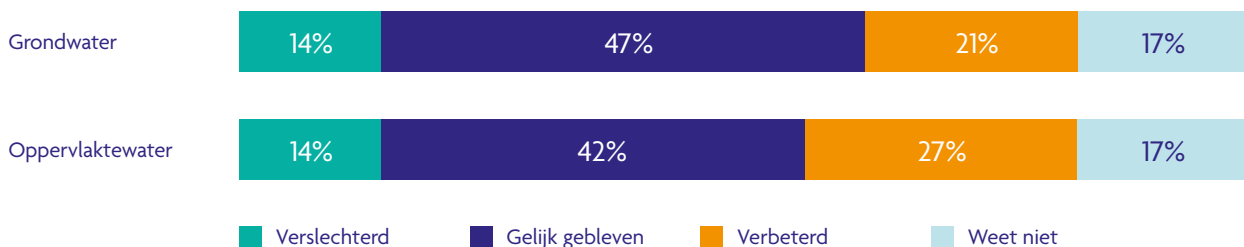
n = 1090	
Kwaliteit van het grondwater	
Zeer slecht	1%
Slecht	3%
Niet slecht, niet goed	24%
Goed	53%
Zeer goed	7%
Weet niet	12%
Kwaliteit van het oppervlaktewater	
Zeer slecht	1%
Slecht	4%
Niet slecht, niet goed	28%
Goed	50%
Zeer goed	5%
Weet niet	11%

Vraag: Hoe is het volgens u gesteld met de kwaliteit van het <grondwater> <oppervlaktewater> in Nederland?

Ruim vier op de tien Nederlanders denken dat de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater de afgelopen vijf jaar stabiel is gebleven

Kijken we naar de perceptie van Nederlanders over de ontwikkeling van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater in de afgelopen vijf jaar, dan denkt bij beiden relatief de grootste groep (47% en 42%) terecht dat deze gelijk is gebleven. Hiernaast denken méér mensen dat deze waterkwaliteit is verbeterd (grondwater: 21%; oppervlaktewater: 27%) dan verslechterd (beiden: 14%). 17% geeft aan het niet te weten.

Figuur 6.2 Perceptie ontwikkeling kwaliteit grond- en oppervlaktewater

Vraag: Hoe denkt u dat de kwaliteit van het Nederlandse <grondwater> <oppervlaktewater> zich de laatste 5 jaar heeft ontwikkeld? De kwaliteit van het <grondwater> <oppervlaktewater> is:

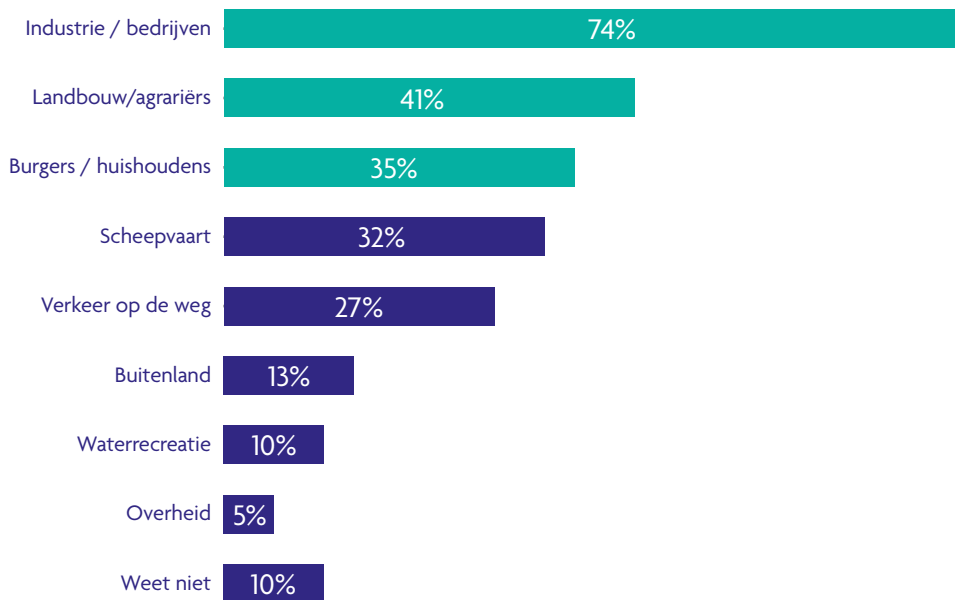
Nederlanders zien de industrie als grootste vervuiler van het water

Gevraagd naar wie de drie grootste vervuilers van het Nederlandse water zijn, dan weet het merendeel (69%) 3 partijen/sectoren aan te wijzen. 9% noemt twee partijen en 13% noemt een partij. Een op de tien geeft aan het niet te weten.

De industrie wordt duidelijk als primair verantwoordelijke gezien voor vervuiling van het Nederlandse water: deze wordt in 74% van de gevallen geselecteerd. Op afstand gevolgd door de landbouw (41%) en burgers zelf (35%).

De relatief meest gekozen partijen/sectoren komen (los van de onderlinge verhouding qua vervuiling) overeen met de werkelijkheid waarin industrie, landbouw en huishoudens inderdaad de drie belangrijkste bronnen van watervervuiling zijn. Het algemeen publiek is hier dus behoorlijk goed van op de hoogte. Verder zien we dat de scheepvaart (32%) en het wegverkeer (27%) ook nog tamelijk vaak worden beschouwd als grootste watervervuilers.

Figuur 6.3 Kennis over de grootste vervuilers van het Nederlandse water

Vraag: *Wie zijn volgens u de drie grootste vervuilers van het Nederlandse water? Kiest u s.v.p. uit onderstaande mogelijkheden.*

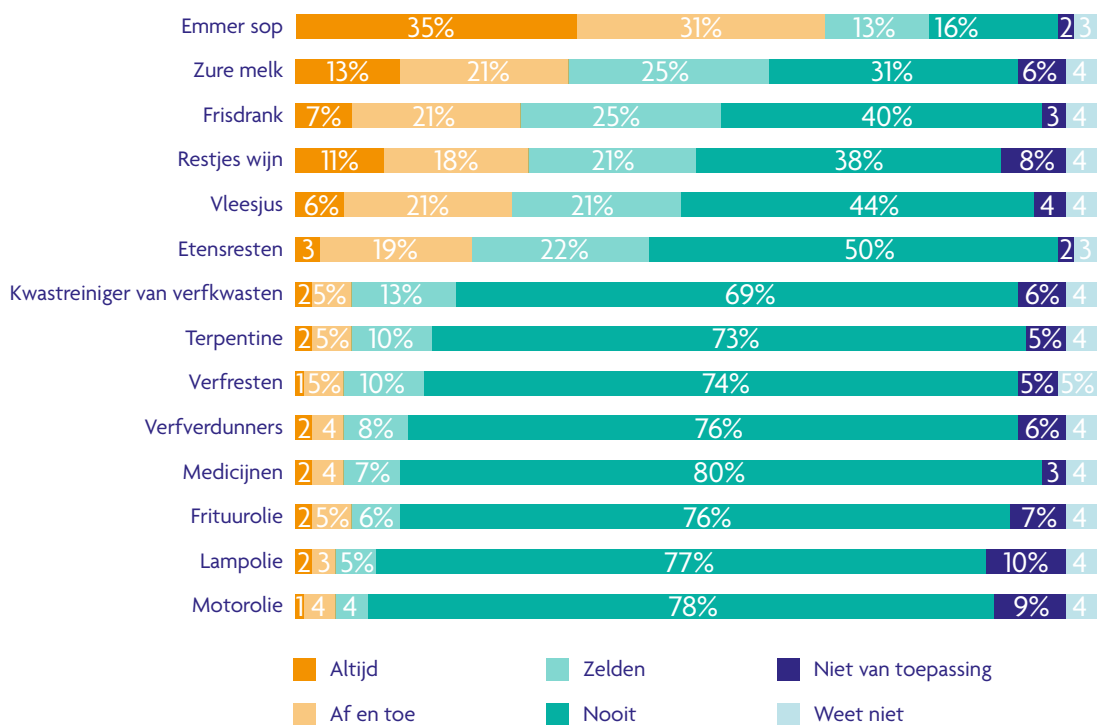
Merendeel Nederlanders toont zich in kennis en gedrag bewust van stoffen die via het riool het oppervlakte- en/of grondwater vervuilen

Het algemeen publiek is een aantal zaken voorgelegd en – om sociaal wenselijke antwoorden zoveel mogelijk te voorkomen – eerst gevraagd hoe vaak ze deze zaken door het toilet, de gootsteen of de wasbak spoelen. Vervolgens is gevraagd of deze zaken volgens hen al dan niet vervuilend zijn. In onderstaande figuren 6.4 en 6.5 zijn de zaken die vervuilend zijn met een * gemarkeerd.

Het algemeen Nederlands publiek blijkt goed op de hoogte te zijn van welke zaken belastend zijn voor het oppervlakte- en/of grondwater wanneer deze door het riool gespoeld worden. Zo weet bij de belastende stoffen tussen de 82% (frituurolie) en 87% (verfresten) dat deze vervuilend zijn. Tegelijkertijd leven er een aantal misvattingen. Zo ziet een substantieel deel de niet-vervuilende stoffen aan voor vervuilend. Dit varieert van 24% bij frisdrank tot 53% bij vleesjus. Bij vleesjus leeft deze perceptie mogelijk vanwege het feit dat vleesjus het riool kan verstopen.

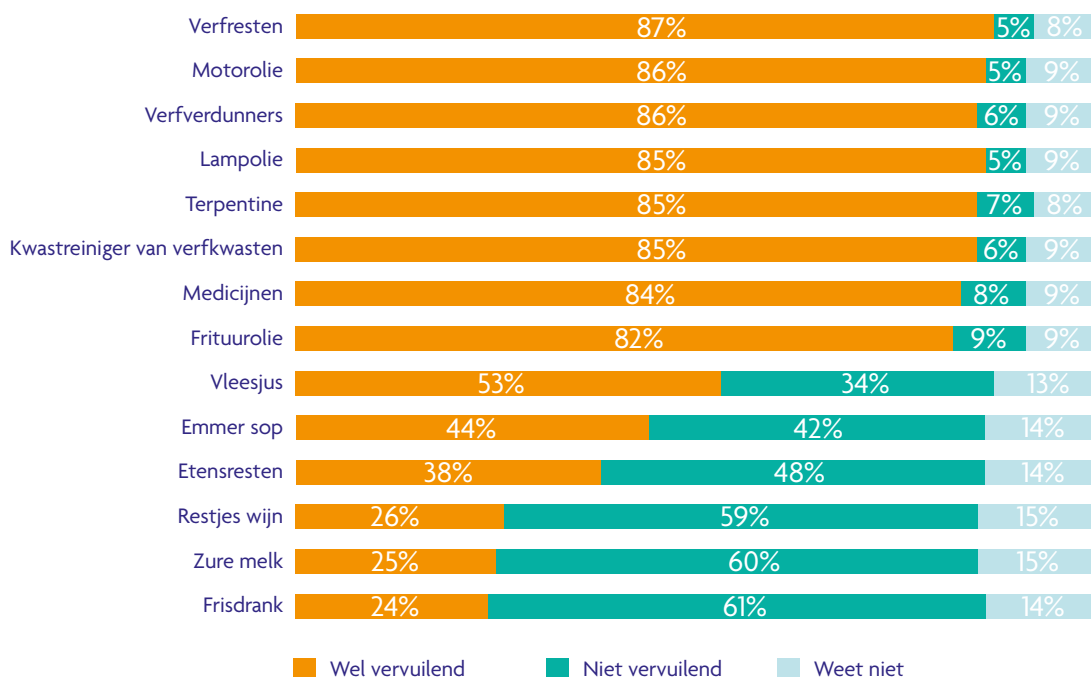
Kijken we naar het zelf gerapporteerd gedrag dan is dat behoorlijk congruent met de kennis: vervuilende stoffen worden naar eigen zeggen veel minder vaak door het riool gespoeld dan niet-vervuilende stoffen. Dat neemt niet weg dat tussen de 5% en 7% belastende stoffen met regelmaat (af en toe of altijd) en daarbovenop tussen de 4% en de 13% sporadisch door het riool spoelt. Dit is waarschijnlijk een onderschatting van het werkelijke percentage in de populatie aangezien het optreden van sociale wenselijkheid bij zelf gerapporteerd gedrag nooit geheel is uit te sluiten.

Figuur 6.4 Gedrag rondom vervuiling van het oppervlakte- en/of grondwater via het riool

Vraag: Hieronder staat een aantal zaken die mensen weleens door het toilet, de gootsteen of de wasbak spoelen. Kunt u aangeven hoe vaak uzelf deze weleens door het toilet, de gootsteen of de wasbak spoelt?

Figuur 6.5 Kennis over vervuiling van het oppervlakte- en/of grondwater via het riool

Vraag: Hieronder nogmaals deze zaken. Sommige stoffen kunnen niet, of alleen tegen hoge kosten, uit het rioolwater gezuiverd worden. Hierdoor komen deze stoffen weer in het oppervlakte- en/of grondwater terecht. Welke van deze zaken worden volgens u in de rioolwaterzuivering niet weggezuiverd en kunnen dus het oppervlakte- en/of grondwaterwater vervuilen?

Bewustzijn loopt uiteen in kennis en gedrag aangaande stoffen waarmee burgers via het riool het oppervlakte- en/of grondwater kunnen vervuilen

Het algemeen publiek is een aantal zaken voorgelegd en – om sociaal wenselijke antwoorden zoveel mogelijk te voorkomen – is hen eerst gevraagd hoe vaak ze een aantal activiteiten zelf weleens rondom hun woning doen. Vervolgens is gevraagd of deze zaken volgens hen al dan niet vervuilend zijn. In onderstaande figuren 6.6 en 6.7 zijn de zaken die vervuilend zijn met een * gemarkeerd.

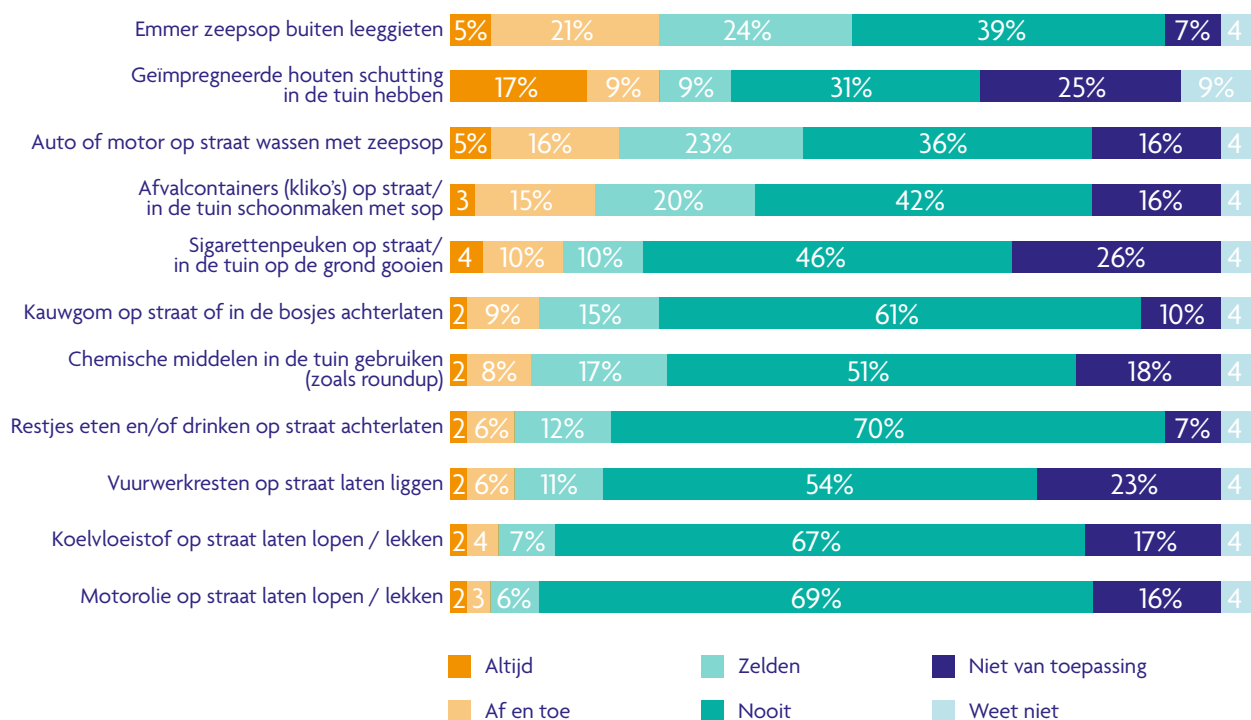
Het algemeen Nederlands publiek blijkt niet altijd goed op de hoogte te zijn van welke zaken belastend zijn voor het grondwater wanneer deze in de bodem terechtkomen en zo het grondwater bereiken. Er leven klaarblijkelijk een aantal misvattingen. Zo weet bij de belastende stoffen tussen 49% (geïmpregneerde houten schutting in de tuin hebben) en 88% (motorolie op straat laten lopen/leken) dat deze vervuilend zijn. Een noemenswaardig aandeel is zich er dus niet van bewust dat deze stoffen belastend zijn. Zo weet 51% niet dat een geïmpregneerde houten schutting in de tuin vervuilend is, weet 42% niet dat het leeggieten van een emmer zeepsop buiten vervuilend is en weet 31% niet dat het wassen van een auto of motor op straat vervuilend is. Verder weet tussen de 12% en 18% niet dat het op straat laten lopen van motorolie of koelvloeistof, het gebruiken van chemische middelen in de tuin en het laten liggen van vuurwerkresten schadelijk is. Opvallend is verder dat de meerderheid de niet-vervuilende stoffen aanzien voor vervuilend; dit varieert van 54% (restjes eten en/of drinken op straat achter laten) tot 78% (sigarettenpeuken op de grond gooien).

Kijken we naar het zelf gerapporteerd gedrag dan is dat meestal wel congruent met de kennis: de groep mensen die vervuilende stoffen wel op de bodem achterlaat, is kleiner of gelijk aan de groep mensen die deze stoffen percipieert als niet-vervuilend of dit niet weet.

Uitzondering hierop zijn het gebruik van chemische middelen in de tuin (12% denkt dat dit niet vervuilend is of weet het niet, maar 27% gebruikt toch weleens deze middelen in de tuin) en het met zeepsop wassen van de auto of motor op straat (31% denkt dat dit niet vervuilend is of weet het niet, maar 44% doet dit toch weleens).

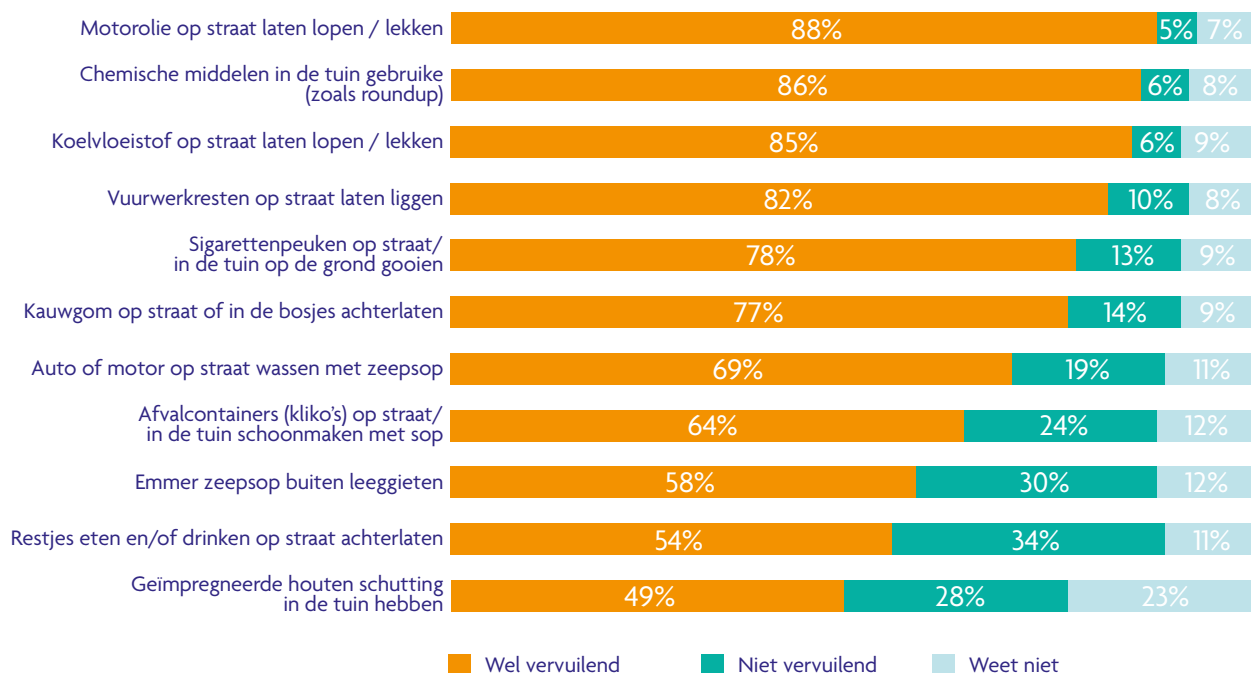
Over de vervuilende stoffen heen bezien, laat tussen de 5% en 26% deze stoffen met regelmaat (af en toe of altijd) op de bodem achter en laat daarbovenop tussen de 6% en de 24% deze stoffen sporadisch buiten achter. Dit is waarschijnlijk een onderschatting van het werkelijke percentage in de populatie aangezien het optreden van sociale wenselijkheid bij zelf gerapporteerd gedrag nooit geheel is uit te sluiten.

Figuur 6.6 Gedrag rondom vervuiling van het grondwater via de bodem

Vraag: Hieronder staat een aantal activiteiten die weleens in de tuin, op straat of in het plantsoen plaatsvinden. Kunt u aangeven hoe vaak u dit zelf weleens doet?

Figuur 6.7 Kennis over vervuiling van het grondwater via de bodem

Vraag: Hieronder nogmaals deze activiteiten. Welke van deze zijn volgens u vervuilend voor de bodem en daarmee ook vervuilend voor het grondwater?

Kennis over waterkwaliteit is groter dan over zoetwaterbeschikbaarheid en kleiner dan over wateroverlast

Om nader inzicht te krijgen in het kennisniveau rondom waterkwaliteit is een quiz met zestien stellingen voorgelegd, net zoals bij de thema's wateroverlast (zie hoofdstuk 3) en zoetwaterbeschikbaarheid (zie hoofdstuk 4).

Het kennisniveau van het algemeen Nederlands publiek over waterkwaliteit is aanmerkelijk groter dan het kennisniveau over de beschikbaarheid van zoetwater en wat kleiner dan het kennisniveau over wateroverlast. Dat is terug te zien in hoeveel Nederlanders minimaal de helft of driekwart van de stellingen over waterkwaliteit correct beantwoorden. Zo geeft bijna tweederde (63%) bij minimaal de helft (8 van de 16) van de stellingen over waterkwaliteit het juiste antwoord. Bij het thema wateroverlast was dit aandeel groter (71%), maar bij zoetwaterbeschikbaarheid (26%) aanmerkelijk lager. Verder zien we dat het aandeel dat het goede antwoord geeft bij driekwart (of meer) van de stellingen (minimaal 12 van de 16 stellingen) over waterkwaliteit lager (19%) dan bij wateroverlast (33%) maar hoger dan bij zoetwaterbeschikbaarheid (5%) ligt. Kijken we naar de extremen dan zien we dat de groep die geen enkele stelling juist beantwoordt even groot is als bij het thema wateroverlast (beiden 5%) en kleiner is dan bij het thema zoetwaterbeschikbaarheid (14%).

Tabel 6.1 Kennis waterkwaliteit: verdeling naar aantal goede antwoorden

Aantal goede antwoorden	juli 2016 n=1090
0	10%
1	2%
2	2%
3	2%
4	2%
5	6%
6	5%
7	8%
8	9%
9	10%
10	12%
11	13%
12	8%
13	6%
14	4%
15	1%
Gemiddeld	8,1

In tabel 5.2 zijn de zestien stellingen weergegeven met het percentage dat hierbij het goede of foute antwoord gaf, of aangaf dit niet te weten. De tabel is gesorteerd van stellingen die men het vaakst goed heeft tot stellingen die men het minst vaak goed heeft. Uit deze tabel valt af te lezen dat Nederlanders (geholpen) tamelijk goed op de hoogte zijn van oorzaken van vervuiling van het oppervlaktewater (zoals chemische gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten en microplastics) en de gevolgen daarvan: tussen de 51% tot 74% geeft het goede antwoord bij de stellingen hierover.

De kennis is het grootst over het effect van het “rioldoorspoelgedrag” van mensen op de kosten voor rioolwaterzuivering en het effect van chemische bestrijdingsmiddelen in het oppervlaktewater op de waterkwaliteit: bijna driekwart geeft hierbij het goede antwoord. Verder is de meerderheid (tussen de vijf en zes op de tien mensen) op de hoogte van de herkomst en negatieve effecten van microplastics en medicijnresten op de waterkwaliteit.

Bij de overige stellingen is de groep die deze juist beantwoordt in de minderheid ten opzichte van de groep die deze fout beantwoordt of het antwoord schuldig moet blijven. Daarbij heeft de groep die het juiste antwoord geeft bij de stellingen over de hoeveelheid zwemlocaties met een goede waterkwaliteit (45% goed), de ontwikkeling van de hoeveelheid meststoffen in het afvalwater (44% goed) en de vertegenwoordiging van meststoffen in het oppervlaktewater (41% goed) nog wel de overhand vergeleken met de groep die het fout heeft of het niet weet. Bij de overige stellingen is de groep die het goede antwoord geeft gelijk aan of kleiner dan de groep die een fout antwoord geeft of het niet weet. Hier leven de nodige mispercepties. Zo valt op dat ten onrechte:

- Ruim een derde denkt dat professioneel gebruik van bestrijdingsmiddelen niet verboden is en ruim een derde denkt dat particulier gebruik van bestrijdingsmiddelen is verboden.
- Bijna vier op de tien mensen denken dat watervervuiling door zware metalen en giftige stoffen uit de industrie de afgelopen tientallen jaren sterk is toegenomen.
- Ruim vier op de tien mensen denken dat reukloos oppervlaktewater van betere kwaliteit is dan stinkend oppervlaktewater.

Overall beschouwd is er sprake van een noemenswaardige kennislacune getuige de telkens goed gevulde “weet niet”-categorie die uiteenloopt van 19% tot 42%.

Tabel 6.3 Kennis over kwaliteit en belasting van grond- en oppervlaktewater

	Juli 2016 n=1090
Doordat mensen van alles door het riool spoelen, stijgen de kosten voor rioolwaterzuivering	
Goed	74%
Fout	7%
Weet niet	19%
Chemische gewasbeschermingsmiddelen komen in het oppervlaktewater terecht en kunnen zo de waterkwaliteit aantasten	
Goed	71%
Fout	9%
Weet niet	21%
Microplastics zijn een steeds grotere oorzaak van watervervuiling	
Goed	64%
Fout	8%
Weet niet	28%
Hoe meer planten en dieren in het water, hoe lager de kwaliteit van het water	
Goed	63%
Fout	16%
Weet niet	21%
Microplastics komen niet alleen vanuit stukken plastic en verpakking, maar ook van slijtage van synthetische kleding tijdens wasbeurten, scrubproducten, tandpasta en cosmetica	
Goed	60%
Fout	11%
Weet niet	29%
Veel medicijnresten komen in het rioolwater terecht door urine	
Goed	59%
Fout	15%
Weet niet	26%
Door het eten van vissen, oesters en mosselen kunnen microplastics ook in het menselijk lichaam terechtkomen	
Goed	54%
Fout	14%
Weet niet	31%
Doordat mensen medicijnen en/of chemicaliën door het riool spoelen, raken sommige waterdieren misvormd	
Goed	52%
Fout	13%
Weet niet	34%
In het oppervlaktewater in Nederland zitten medicijnresten die er niet door rioolwaterzuivering uitgehaald kunnen worden	
Goed	51%
Fout	14%
Weet niet	35%
Ruim 90% van de zwemlocaties in Nederland bevat geen ziekmakende bacteriën of blauwalgen	
Goed	45%
Fout	25%
Weet niet	29%

	Juli 2016 n=1090
De hoeveelheid meststoffen in het afvalwater is de laatste 40 jaar sterk verminderd doordat bacteriën in de waterzuivering deze er grotendeels uithalen	
Goed	44%
Fout	19%
Weet niet	37%
Meststoffen uit de landbouw komen tegenwoordig nauwelijks meer in het oppervlaktewater terecht	
Goed	41%
Fout	28%
Weet niet	31%
Het particulier gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is verboden	
Goed	38%
Fout	38%
Weet niet	24%
Het professioneel gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is verboden	
Goed	35%
Fout	34%
Weet niet	31%
Watervervuiling door zware metalen en giftige stoffen uit de industrie is de afgelopen tientallen jaren sterk toegenomen	
Goed	29%
Fout	39%
Weet niet	32%
Reukloos oppervlaktewater is van betere kwaliteit dan stinkend oppervlaktewater	
Goed	27%
Fout	31%
Weet niet	42%

Vraag: Hieronder volgt een korte quiz met een aantal stellingen rondom de kwaliteit van het Nederlandse oppervlaktewater. Geef aan of de stelling volgens u waar of niet waar is. Gok niet: er is een "weet niet" optie. Deze kunt u gebruiken als u het antwoord echt niet weet.

Een op de tien Nederlanders is spontaan bekend met een of meer maatregelen om de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater te borgen

Via een open vraag is nagegaan wat de spontane bekendheid van het algemeen publiek is met maatregelen om vervuiling van het grond- en oppervlaktewater tegen te gaan. Net iets meer dan een op de tien Nederlanders (12%) weet een of meer maatregelen tegen watervervuiling te noemen en het overgrote deel (88%) kan dit niet.

Een verbod op en/of vermindering van het gebruik van schadelijke stoffen is de meest genoemde maatregel. Dit antwoord wordt in een kwart (26%) van de gevallen genoemd, waarbij meestal ook een of meer betreffende schadelijke stof(fen) worden genoemd zoals: mest, gif, pesticiden, chemische bestrijdingsmiddelen, schoonmaakmiddelen, bielzenwater van de scheepvaart, afvalwater van de industrie en het wassen van de auto op straat. De tweede plek in de "maatregelen top 3" wordt ingenomen door waterzuivering (24%): in het algemeen en verbetering ervan via betere installaties en filters voor afval- en koelwater van de industrie en voor olie- en vet. Op de gedeelde derde plaats komen met 21%: het tegengaan van watervervuiling¹ en maatregelen/wetgeving/vergunningen van de overheid.²

- 1 In algemene zin of concreet: het scheiden van afval(water), niet alles door de gootsteen spoelen en het innemen van (klein)chemisch afval, medicijnen, plastic
- 2 In algemeen zin en concreet: beperking van de uitstoot van auto's, industrie, scheepvaart, beperking van lozingen van de industrie, werkzaamheden vanuit de Kader Richtlijn Water, bescherming van waterwingebieden.

Verder worden de inzet van duurzame middelen/maatregelen³, het verbeteren van de riolering⁴, betere controle en handhaving (in het algemeen en van agrariërs, de industrie en consumenten in het bijzonder), het vergroten van de bewustwording (via campagnes, reclame, voorlichting) en het schoonmaken van wateren (het eruit halen van vervuiling, algen, plastic soep) en vervuilde grond genoemd.

Tabel 6.4 Spontane bekendheid met maatregelen tegen vervuiling van grond- en oppervlaktewater

Maatregelen voor het tegengaan van vervuiling van grond- en oppervlaktewater:	Juli 2016 n = 128
Verbod/vermindering gebruik schadelijke stoffen	26%
Watervervuiling tegengaan	21%
Waterzuivering	24%
Betere controle en handhaving/beboeting	13%
Duurzame middelen/maatregelen	17%
Bewustwording vergroten	13%
Maatregelen/wetgeving/vergunningen (overheid)	21%
Riolering	15%
Schoonmaken/opruimen van wateren en/of vervuilde grond	8%
Overig	12%

Vraag: *De vervuiling van het grond- en oppervlaktewater wordt met diverse maatregelen bestreden. Welke maatregelen kent u? Noteert u elke maatregel beknopt in een apart invulveld. U kunt maximaal 5 maatregelen noemen.*

Gros Nederlanders is niet bekend met maatregelen tegen vervuiling van het grond- en oppervlaktewater

Het algemeen publiek is zestien maatregelen om tegen de vervuiling van het grond- en oppervlaktewater voorgelegd en gevraagd in hoeverre zij hiermee bekend zijn. De bekendheid met deze maatregelen is klein. Bij alle maatregelen geeft de meerderheid of grootste groep aan er niet mee bekend te zijn: dit loopt uiteen van 44% (met dat erin de land- en tuinbouw wordt gewerkt aan vermindering van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen) tot 67% (met het verbod op chemische gewasbeschermingsmiddelen voor professioneel gebruik op verharde en onverharde oppervlakten buiten de land- en tuinbouw).

Daarbij komt een omvangrijke groep mensen die weleens gehoord heeft van de maatregelen zonder te weten wat deze precies inhouden: deze loopt uiteen van de 25% (met het verbod op chemische gewasbeschermingsmiddelen voor professioneel gebruik op onverharde oppervlakten buiten land- en tuinbouw) tot 45% (met dat erin de land- en tuinbouw wordt gewerkt aan vermindering van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen).

Een minderheid is wel inhoudelijk bekend met de maatregelen. De inhoudelijke bekendheid is het grootst met het bestaan van duurzame alternatieven voor chemische middelen tegen onkruid op verhardingen of openbaar groen (17%), gevolgd door het gegeven dat men in de land- en tuinbouw werk aan het terugdringen van chemische gewasbeschermingsmiddelen (11%). Men is het minst vaak inhoudelijk bekend met het verbod op chemische gewasbeschermingsmiddelen voor professioneel gebruik op verharde en onverharde oppervlakten buiten de land- en tuinbouw (7% en 8%).

3 Waaronder: eencellige organismen, biologisch afbreekbare stoffen, betere verf, beplanting, duinen, riet, laten bezinken, WADI's, water maken met een trapcode.

4 Door het: schoonmaken, filteren, uitbreiden van het riool; het loskoppelen van riool- en hemelwater, het voorkomen van riooloverstorten, het zuiveren van rioolwater.

Tabel 6.5 Geholpen bekendheid met maatregelen tegen vervuiling van grond- en oppervlaktewater

	Juli 2016 n=1090
Voor het gebruik van chemische middelen tegen onkruid op verhardingen of openbaar groen zijn goede alternatieven beschikbaar zoals branden, hete lucht en heet water	
Ben ik mee bekend en ik weet ook (ongeveer) wat het inhoudt	17%
Ben ik mee bekend, maar alleen van horen zeggen	37%
Ben ik niet mee bekend	46%
In de land- en tuinbouw werkt men aan de vermindering van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen	
Ben ik mee bekend en ik weet ook (ongeveer) wat het inhoudt	11%
Ben ik mee bekend, maar alleen van horen zeggen	45%
Ben ik niet mee bekend	44%
In de land- en tuinbouw wordt het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen teruggebracht door het in mindere mate preventief toe te passen	
Ben ik mee bekend en ik weet ook (ongeveer) wat het inhoudt	9%
Ben ik mee bekend, maar alleen van horen zeggen	36%
Ben ik niet mee bekend	55%
In de land- en tuinbouw wordt het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen teruggebracht door een gerichtere toepassing van deze middelen	
Ben ik mee bekend en ik weet ook (ongeveer) wat het inhoudt	9%
Ben ik mee bekend, maar alleen van horen zeggen	40%
Ben ik niet mee bekend	51%
De overheid bevordert een snelle overgang van chemische gewasbeschermingsmiddelen naar groene, milieuvriendelijke gewasbescherming	
Ben ik mee bekend en ik weet ook (ongeveer) wat het inhoudt	9%
Ben ik mee bekend, maar alleen van horen zeggen	38%
Ben ik niet mee bekend	53%
De overheid onderzoekt of het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen door particulieren ook kan worden verboden	
Ben ik mee bekend en ik weet ook (ongeveer) wat het inhoudt	9%
Ben ik mee bekend, maar alleen van horen zeggen	33%
Ben ik niet mee bekend	58%
De overheid stimuleert geïntegreerde gewasbescherming. Hierbij gaan tuinders en telers pas over op chemische gewasbescherming, als niet-chemische maatregelen tegen ziekten en plagen niet werken	
Ben ik mee bekend en ik weet ook (ongeveer) wat het inhoudt	8%
Ben ik mee bekend, maar alleen van horen zeggen	34%
Ben ik niet mee bekend	58%
De zuivering van meststoffen van de land- en tuinbouw uit het oppervlaktewater wordt continu verbeterd	
Ben ik mee bekend en ik weet ook (ongeveer) wat het inhoudt	8%
Ben ik mee bekend, maar alleen van horen zeggen	40%
Ben ik niet mee bekend	53%
Het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen is per eind 2017 verboden voor professioneel gebruik op onverharde oppervlakten buiten de land- en tuinbouw	
Ben ik mee bekend en ik weet ook (ongeveer) wat het inhoudt	8%
Ben ik mee bekend, maar alleen van horen zeggen	25%
Ben ik niet mee bekend	67%
Het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen voor professioneel gebruik is per 1 maart 2016 verboden op verharde oppervlakten buiten de land- en tuinbouw	
Ben ik mee bekend en ik weet ook (ongeveer) wat het inhoudt	7%
Ben ik mee bekend, maar alleen van horen zeggen	26%
Ben ik niet mee bekend	67%

Vraag: Hieronder staat een aantal maatregelen om de vervuiling van het grond- en oppervlaktewater tegen te gaan. In hoeverre bent u bekend met elk van deze maatregelen?

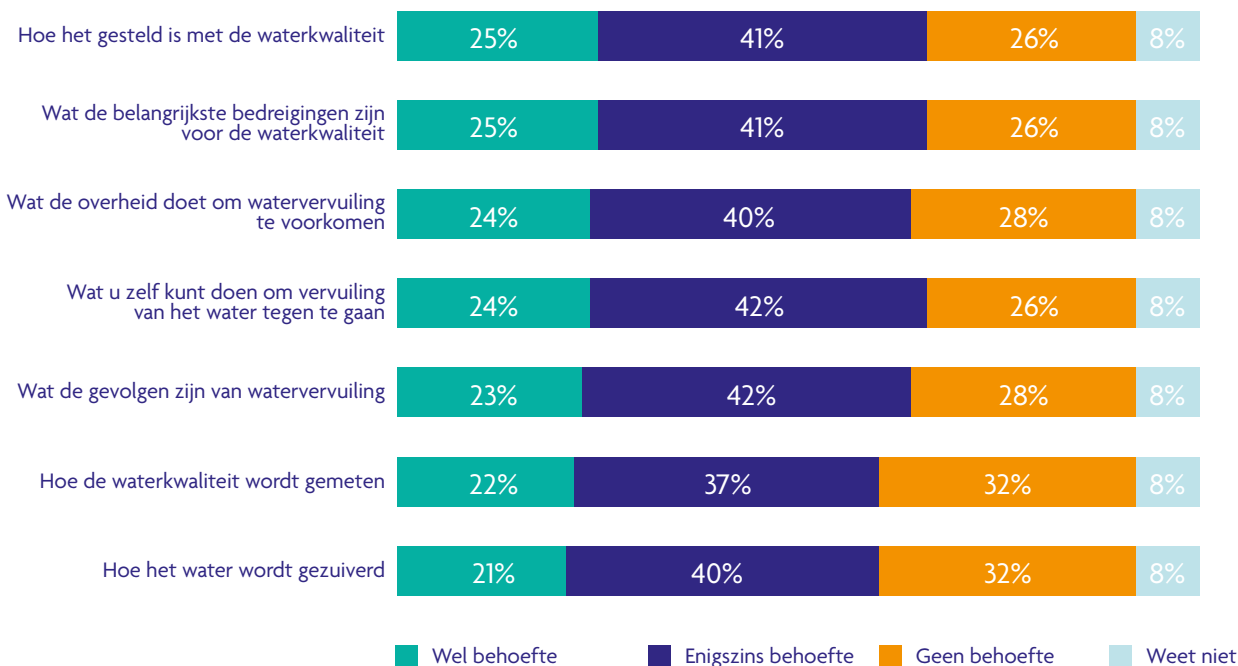
Circa een kwart heeft (zeer) veel behoefte aan informatie over de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater

Ook bij het thema waterkwaliteit is mensen gevraagd om voor een aantal aspecten aan te geven in hoeverre zij behoefte hebben aan informatie hierover.

Net als bij de andere waterthema's heeft bij elk van de voorgelegde onderwerpen circa tweederde daar behoefte aan. Onder ongeveer een kwart van de bevolking leeft een sterke behoefte heeft aan informatie over waterkwaliteitsthema's. De omvang van deze groep is vergelijkbaar tussen de zeven voorgelegde thema's en loopt uiteen van 21% (informatie over hoe het water wordt gezuiverd) tot 25% (informatie over de belangrijkste bedreigingen voor de waterkwaliteit en de gesteldheid van de waterkwaliteit).

Telkens geeft 8% aan niet te weten of men een informatiebehoefte heeft en bij elk onderwerp geven ongeveer drie op de tien mensen (van 26% bij de gesteldheid van de waterkwaliteit) tot 32% bij hoe het water wordt gezuiverd) te kennen geen informatiebehoefte te hebben.

Tabel 6.6 Informatiebehoefte rondom de waterkwaliteit van grond- en oppervlaktewater

Vraag: Het zou kunnen dat u al voldoende weet over de waterkwaliteit van grond- en oppervlaktewater, maar het zou ook kunnen dat u juist meer wilt weten. In hoeverre heeft u behoefte aan informatie over:

7.

Willen we het weten?

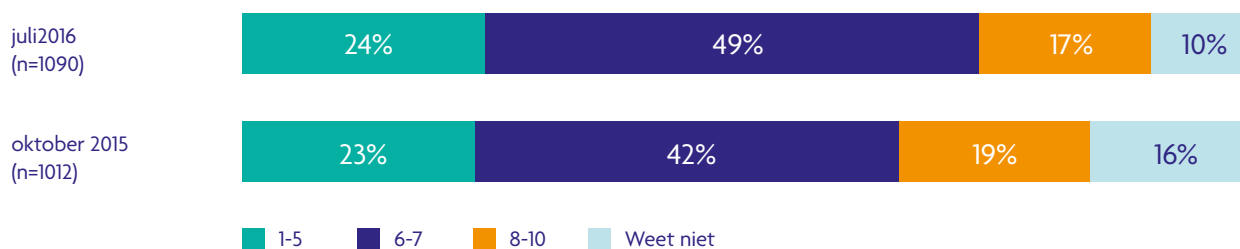
Kernpunten

- Net als bij de vorige meting is de ruime meerderheid tevreden over de informatievoorziening door de overheid over wateronderwerpen. De waterthema's van de vorige en de huidige thema's verschillen; blijkbaar verschilt de tevredenheid over de informatievoorziening niet al naar gelang de waterthema's.
- Burgers voelen zich niet altijd voldoende geïnformeerd. Zo is een kwart ontevreden over de informatievoorziening en mist (net als bij de vorige meting) ongeveer een vijfde informatie. Dit betreft vooral nadere informatie over de onderwerpen van deze meting in het algemeen en in het bijzonder over de huidige landelijke en regionale (overheids)projecten en maatregelen en over de gesteldheid van de waterkwaliteit.
- Regionale afzenders voor deze informatie zijn favoriet: de gemeente en het waterschap. Qua kanalen geeft men de voorkeur aan de televisie, een digitale nieuwsbrief en een regionaal dagblad of huis-aan-huis krant.

Tweederde Nederlanders is tevreden over de informatievoorziening door de overheid over wateronderwerpen

De meerderheid van het algemeen publiek (66%) beoordeelt de informatievoorzieningen door de overheid over wateronderwerpen met een voldoende (rapportcijfer 6 of hoger); waarvan 17% met een ruim voldoende (8 of hoger). Ongeveer een kwart (24%) is niet te spreken over de informatievoorziening en waardeert dit met een cijfer 5 of lager. Een op de tien kan geen oordeel geven. Het gemiddelde rapportcijfer is een 6,2. De tevredenheid over de informatievoorziening is vergelijkbaar met de vorige meting van Waterpeil. Opvallend is dat de waterthema's van de huidige en de vorige meting verschillen. Blijkbaar verschilt de tevredenheid over de informatiethema's niet al naar gelang waterthema's.

Figuur 7.1 Tevredenheid informatievoorziening

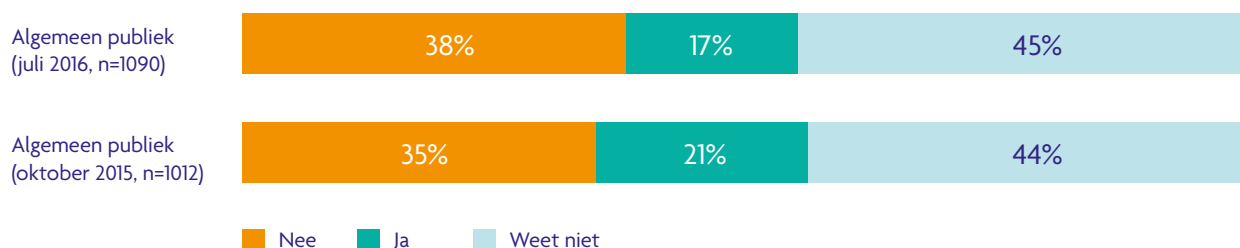
Vraag: *In hoeverre bent u tevreden over de informatievoorziening door de overheid over wateronderwerpen? U kunt dit aangeven met een rapportcijfer tussen de 1 en de 10, waarbij een 10 staat voor zeer tevreden, een 1 staat voor zeer ontevreden.*

Een vijfde mist overheidsinformatie vooral informatie over onderwerpen uit Waterpeil, huidige projecten en de huidige gesteldheid van de waterkwaliteit

De informatiebehoefte is niet alleen via geholpen vragen bij elk waterthema voorgelegd, maar ook via een halfopen vraag naar het missen van informatie. Net iets minder dan een vijfde van de ondervraagden geeft aan informatie te missen (17%). Ruim een derde mist niets (38%) en relatief het grootste deel geeft aan niet te weten of men iets mist (45%)

In vergelijking tot de vorige meting is de groep die informatie mist nu significant kleiner.

Figuur 7.2 Tevredenheid informatievoorziening: informatie missen

Vraag: *Mist u informatie in de huidige informatievoorziening over wateronderwerpen? U kunt maximaal drie onderwerpen noemen. Noteert u deze a.u.b. afzonderlijk per open antwoord vak.*

Degenen die informatie missen in het huidige informatieaanbod, missen het vaakst algemene informatie over de onderwerpen uit dit onderzoek (26%), op afstand gevolgd door informatie over de huidige watermaatregelen van de centrale en decentrale overheden (17%) en informatie over de huidige gesteldheid van de waterkwaliteit en de concen-

tratie van schadelijke stoffen daarin (14%). Verder wordt in een op de tien gevallen informatie over de eigen handelingsperspectieven, over drinkwater en over waterzuivering genoemd evenals het gevoel dat men geen of te weinig informatie krijgt. Overige thema's worden in minder dan 10% van de gevallen genoemd.

Tabel 7.1 Tevredenheid informatievoorziening: toelichting missende informatie

Onderwerpen waarover men informatie mist:	
Algemene informatie over wateronderwerpen	26%
Wat doet de overheid/huidige projecten in Nederland/in de buurt/regio	17%
Waterkwaliteit: hoe is het gesteld met de waterkwaliteit/welke (schadelijke) stoffen zitten er in het water	14%
Wat je zelf kunt doen: algemeen/bij wateroverlast/bij watertekort/vervuiling/ in en om het huis/afvalscheiding	10%
Er is / ik krijg te weinig/geen informatie	10%
Drinkwater: algemeen/voorzieningen/kwaliteit/tekort/hardheid van het water/herkomst van het drinkwater	10%
Waterzuivering: in het algemeen/hoe werkt een zuiveringsinstallatie/hoe wordt drinkwater gezuiverd	10%
Meer informatie over / door de waterschappen	9%
Vervuiling van het water: algemeen/hoe tegen te gaan/wie zijn de grootste vervuilers/vervuilende stoffen: (verboden) bestrijdingsmiddelen/ chlysofaat/lozingen koelwater	7%
Schriftelijke informatie: huis-aan-huis folder/kranten	6%
Zwemwaterkwaliteit	4%
Digitale informatie: algemeen/nieuwsbrief/website	4%
Waterveiligheid: dijkbescherming/overstromingen	3%
Regenwater: lozing/opvang(voorzieningen)/opslag	3%
Riolering: hoe wordt het rioolwater afgevoerd/aanleg dubbele rioolleidingen/waterwerkzaamheden aan riolering	2%
Voorlichting op scholen/aan kinderen	2%
Grondwater/verschil grond- en oppervlaktewater	2%
Radio-of televisie spotjes	2%
Informatie moet: duidelijker / eerlijker	2%
Overig	20%

Vraag: *Mist u informatie in de huidige informatievoorziening over wateronderwerpen? U kunt maximaal drie onderwerpen noemen. Noteert u deze a.u.b. afzonderlijk per open antwoord vak.*

Voorkeursafzenders zijn de gemeente en het waterschap

Degenen die informatie missen, is een lijstje voorgelegd met mogelijke afzenders en gevraagd hieruit de afzender(s) van hun voorkeur te selecteren.

In lijn met de vorige meting geeft men het sterkst de voorkeur aan de gemeente (63%), het waterschap (59%) en de Rijksoverheid (51%) als afzender. In tegenstelling tot de vorige meting, wordt dit op de voet gevolgd door het drinkwaterbedrijf (50%). Ook kiest men vaker voor natuurorganisaties (2016: 22%; 2015: 12%) en juist minder vaak voor de provincie (2016: 33%; 2015: 50%). Deze verandering is niet vreemd, aangezien de informatiebehoefte bij de huidige meting betrekking heeft op andere waterthema's dan de vorige meting.

Tabel 7.2 Informatiebehoefte: voorkeursafzenders

	Juli 2016 n=172	Oktober 2015 n=208
Gemeente	63%	70%
Waterschap / hoogheemraadschap	59%	63%

	Juli 2016 n=172	Oktober 2015 n=208
Rijksoverheid	51%	57%
Drinkwaterbedrijf	50%	26%
Provincie	33%	50%
Natuurorganisaties	22%	12%
Bedrijfsleven	10%	7%
Anders	2%	1%
Weet niet	2%	2%

Vraag: Van welke instantie(s)/organisatie(s) zou u informatie over deze onderwerp(en) willen ontvangen?

Basis: Allen die informatie missen en kunnen benoemen welke informatie ze missen

Voorkeurskanalen zijn de televisie, een digitale nieuwsbrief en de krant

Net als bij de vorige meting worden mensen het liefst geïnformeerd over de betreffende wateronderwerpen via de televisie (41%), een digitale nieuwsbrief (37%) en een regionaal dagblad (32%). Zoals in tabel 7.3 is te zien, is men nu minder geïnteresseerd in social media-kanalen, een informatieavond en het zien van een medewerker die bezig is met waterwerkzaamheden.

Tabel 7.3 Informatiebehoefte: voorkeurskanalen

	Juli 2016 n=172	Oktober 2015 n=208
Via de televisie	41%	35%
Via een digitale nieuwsbrief	37%	43%
Via een regionaal dagblad of huis-aan-huis-krant	32%	37%
Via een landelijk dagblad/krant	21%	23%
Via een open dag	20%	18%
Via de radio	19%	21%
Via de website rijksoverheid.nl	18%	24%
Via de website van het waterschap	18%	16%
Via de website van het drinkwaterbedrijf	16%	
Via de website onswater.nl	15%	12%
Via de website rijkswaterstaat.nl	14%	12%
Via Facebook	14%	14%
Via een informatiebord bij waterwerkzaamheden	14%	18%
Via een excursie	13%	10%
Via een informatieavond/bijeenkomst	10%	18%
Via Twitter	6%	18%
Via YouTube	5%	20%
Via een medewerker die bezig is met waterwerkzaamheden	2%	7%
Via de website deltacommissaris.nl	2%	7%
Via familie/vrienden/kennissen	1%	4%
Via een andere website	1%	3%
Anders	10%	11%
Weet niet	3%	3%

Vraag: Op welke wijze wilt u bij voorkeur over deze onderwerp(en) geïnformeerd worden?

Basis: Allen die informatie missen en kunnen benoemen welke informatie ze missen

Definities gehanteerd in Waterpeil kwalitatief:

In sommige vragen gaat het over uw regio. Met “**uw regio**” bedoelen we de plaats waar u woont en een straal van 20 kilometer daaromheen.

We spreken van **regenwateroverlast** bij situaties waarin mensen overlast hebben als gevolg van te veel water. Bij regenwateroverlast is altijd sprake van een tijdelijke vorm van overlast. Meestal is dit bij heftige of langdurige regenval.

De volgende vragen gaan over de **beschikbaarheid van zoetwater** in Nederland. Het gaat bij de volgende vragen om **grond- en oppervlaktewater**. Hiermee bedoelen we het water in beken, rivieren, meren, sloten, grachten en in de ondergrond. Het gaat dus niet om het drinkwater (kraanwater).

Nu volgen vragen over **schoon water (waterkwaliteit)**. Het gaat hier om grond- en oppervlaktewater. Hiermee bedoelen we het water in beken, rivieren, meren, sloten, grachten etc., en in de ondergrond, dus niet het drinkwater (kraanwater).

Drinkwater = kraanwater.

Definities gehanteerd in de focusgroepen:

Waterveiligheid gaat over de bescherming tegen overstromingen vanuit zee of de grote rivieren.

Regenwateroverlast gaat over wateroverlast als gevolg van extreme regenbuien.

De **beschikbaarheid van zoetwater**: te weinig zoet water.

Colofon

Ons Water is een initiatief van het ministerie van Infrastructuur en Milieu, Rijkswaterstaat, de Unie van Waterschappen, het IPO, de VNG, de Vewin en het Deltaprogramma. De organisaties willen Nederlanders bewuster maken van water. Door te laten zien wat er aan watermanagement gebeurt in Nederland en direct in de buurt en wat er nodig is voor de toekomst. En door tips te geven wat mensen zelf kunnen doen.

Februari 2017

Ontwerp: VormVijf, Den Haag

